

Zəkəriya

Ata-bowiliringlardək bolmanglar!

¹ Darius padixahning ikkinçi yili səkkizinçi ayda, Pərwərdigarning sözi İddoning nəwrəsi, Bərəkiyaning oqli Zəkəriya pəyoqəmbərgə kelip mundaq deyildi: —□

² — «Pərwərdigar ata-bowiliringlardin intayin kattik oqəzəpləndi.

³ Xunga sən ularoqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: — «Mening yenimoqa kaytip kelinglar, Mən silərninq yeninglaroqa kaytip kelimən» dəydu», — degin. □

⁴ — Ata-bowiliringlardək bolmanglar; qünki ilgiriki pəyoqəmbərlər ularoqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: — Rəzil yolliringlardin, rəzil qilmixliringlardin yenip towa qilinglar, degən», — dəp

□ **1:1 «Darius padixahning ikkinçi yili səkkizinçi ayda...»**

— «Darius padixah» yəni «Darius Hispastes» (miladiyədin ilgiriki 521-485-yili). «**səkkizinçi ayda...**» — kitabta eytiləqan aylar Yəhudiylarning kona kalendari boyiqə idi. Bu ay miladiyədin ilgiriki 520-yili Əktəbrgə toqra kelidu. □ **1:3**

«**Xunga sən ularoqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: — «...» dəydu», — degin**» — əsli xəkli: «Xunga sən ularoqa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Mening yenimoqa kaytip kelinglar» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar — «Mən silərninq yeninglaroqa yenip kelimən» — səydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar!».

jakarliqan. Biraq ular Manga kulak salmiqan, boysunmiqan, — deydu Pərwərdigar. ■

⁵ — Silərning ata-bowiliringlar hazır keni? Pəyoqəmbərlər bolsa, mənggü yaxamdu? □

⁶ Lekin Mening pəyoqəmbərlərgə buyruqan səzlirim wə bəlgilimilirim, ata-bowiliringlarning bexioqimu qüxkən əməsmidi?».

Xuning bilən ular yolidin yenip: — Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar yollirimiz wə qilmixlirimiz boyiqə bizni qandak qilimən desə, xundak kildi, — degən. □ ■

Səkkiz alamət kərünüx •••• Biringi alamət kərünüx — Atliq adəm wə üq hil rənglik atlar

⁷ Darius padixahning ikkinqi yili, on biringi ay, yəni «Xəbat eyi»ning yigirmə tətinqi küni, Pərwərdigarning kalami Iddoning nəwrisi,

■ **1:4** Yəx. 31:6; Yər. 3:12; 18:11; Əz. 18:30; Hox. 14:2

□ **1:5 «Pəyoqəmbərlər bolsa, mənggü yaxamdu?»** — məzkur retorik soal bəlkim həlkning diqqətini pəyoqəmbərlərgə mərkəzləxtürüx üqün əməs, bəlkı ularning yətküzgən həwərlirigə mərkəzləxtürüx üqün eytiloqan. Həttə pəyoqəmbərlərmu dunyadin ketidu, biraq ularning səzliri, yəni Hudaning səzliri yənıla inawətlik, xundakla əməlgə axurulmaqta (6-ayətni kərüng). Bəzi alimlar: «Pəyoqəmbərlər mənggü yaxamdu?» degən soalni həlkning Zəkəriya pəyoqəmbərnıng sezigə rəddiyə bərməkqi bolup imansizlik bilən bərgən jawabidur; dəp qaraydu. □

□ **1:6 «Xuning bilən ular yolidin yenip: — ... Pərwərdigar yollirimiz wə qilmixlirimiz boyiqə bizni qandak qilimən desə, xundak kildi, — degən»** — «ular» bəlkim nək məydanda Zəkəriyaqə kulak selip towa qiloqan həlk. ■ **1:6** Yioq. 1:18

Bərəkíyaning oqli Zəkəriya pəyoqəmbərgə kəldi. U mundak bexarətni kərdi: —□

⁸ Mən keqidə *alamət kərünüxlərni* kərdüm; mana, toruq atqa mingən bir adəmni kərdüm; u qongkur oymanliktiki hadas dərəhliri arisida turatti; uning kəynidə toruq, ala-taofil wə aq atlar bar idi. □

⁹ Mən uningdin: «Təksir, bular nemə?» — dəp soridim. Mən bilən səzlixiwatқан pərixte manga: «Mən sanga bularning nemə ikənlikini kərsitimən» — dedi. □

¹⁰ Hadas dərəhliri arisida turoqan zat jawabən: «Bular Pərwərdigarning yər yüzini uyan-buyan kezixkə əwətkənliri» — dedi.

¹¹ Bu atlar hadas dərəhliri arisida turoqan Pərwərdigarning Pərixtisigə jawab kilip: «Biz yər yüzidə uyan-buyan kezip kəldük; mana,

---

□ **1:7 «Darius padixahning ikkinqi yili, on birinqi ay, yəni «xebat eyi»ning yigirmə tötinqi küni...»** — miladiyədin ilgiriki 519-yili, 15-Fewral. □ **1:8 «qongkur oymanliktiki hadas dərəhliri arisida »** — «hadas dərəhi» pakar əsidiqan, hux puraklik, darqindək bir dərəh. «**ala-taofil**» — yaki «jadə rənglik», «kongur rənglik». □ **1:9 «Mən bilən səzlixiwatқан pərixte»** — izahət: «hadas dərəhliri arisida turoqan adəm» (8-, 10-ayəttə) bolsa «Pərwərdigarning Pərixtisi». «mən bilən səzlixiwatқан pərixte» bolsa «Pərwərdigarning Pərixtisi» əməs. Təwrattiki baxқа kişimlardin bilimizki, «Pərwərdigarning Pərixtisi» Hudaning wəkili bolupla qalмай, yənə Hudaning təbiitidə bolqan bir Xəhs; ixinimizki, u Məsih-Qtqzozuqi bolup, insanlar dunyasida tuquluxтин ilgiri, «adəm» kıyapitidə dunyada kərüngən. Keyinki tekistlətdin qarioqanda, «mən bilən səzlixiwatқан pərixte» bolsa «addiy bir pərixte» idi (u 2-bab, 3-4-ayəttə baxқа pərixte təripidin ixқа buyruloqan). U bəlkim Zəkəriyaqam alamət kərünüxtə yolbaxqi həm qüxəndürgüqi rolida bolqan.

pütkül yər yüzi tiptinq, aramliqta turuwatidu» — dedi.

12 Pərwərdigarning Pərixlisi jawabən: «I samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, qaqanoqə sən bu yətmix yildin beri aqqiklinip keliwatqan Yerusalem wə Yəhudaning xəhərlirigə rəhim qilmaysən?» — dedi.□

13 Pərwərdigar mən bilən səzlixiwatqan pərixtigə yeqimlik səzlər, təsəlli bərgüqi səzlər bilən jawab bərdi.

14 Xuning bilən mən bilən səzlixiwatqan pərixte munga mundaq dedi: «Sən mundaq jakarlioqin: — Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar: «Yerusalem wə Zionəq boləqan otluk muhəbbitimdin yurikim lawildap kəyidu!

15 Xuning bilən Mən ərkin-azadilikte yaxawatqan əllərgə kattik qəzəplimən; qünki Mən *həlkimgə* səlla qəzəplinip qoyiwidim, ular həddidin exip *həlkimgə* zor azar kildi», dəydu.

□ 1:12 «...sən bu yətmix yildin beri aqqiklinip keliwatqan Yerusalem wə Yəhudaning xəhərliri...» — oqurmənləring esidə bar boluxi kerəkki, Israil Hudaning jazasi bilən Babil imperiyəsində 70 yil sürgün boləqan («Yər.» 25:11-12, «Dan.» 9:2ni kərüng).

□

16 Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən Yerusalemoğa rəhim-xəpkətlər bilən kaytip kəldim; Mening öyüm uning iqidə qurulidu» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolğan Pərwərdigar, — «wə Yerusalem üstigə «əlqəm tanisi» yənə tartilidu». □ ■

17 — Yənə mundak jakarliqin: «Samawi qoxunlarning Sərdari bolğan Pərwərdigar mundak dəydu: Mening xəhərlirim yənə awatlixidu, Pərwərdigar yənə Zionoğa təsəlli beridu wə Yerusalemni yənə talliwalidu».

Ikkinqi alamət kərünüx — «tət münggüz» wə «tət hünərwan»

18 Andin mən beximni kətürdüm, mana tət münggüzni kərdüm.

19 Mən bilən səzlixiwatqan pərixtidin: «Bular nemə?» dəp soridim. U manga: «Bu

□ **1:15 «Xuning bilən mən ərkin-azadilikdə yaxawatqan əllərgə kattik qəzəplinimən»** — Təwrat həm Zəburdiki «əllər» degən söz adəttə Israildin baxqa barliq həklərnı, yəni «Yəhudiy əməslər»ni kərsitidu. Xunga bəzidə «yat əllər» dəp tərijimə kilimiz. Təwratda «əllər», «taipilər», «yat əllər» yaki «həlk-millətlər» deyilsə, hərdaim muxu mənini bildüridu. **«qünki mən həlkimgə səlla qəzəplinip qoyiwidim, ular həddidin exip həlkimgə zor azar kildi»** — Huda Israildin (butpərəsliki tüpəylidin) qəzəplinip ularoğa «yat əllər» arkilik azar bərgüzüp jazalap, Babil imperiyəsigə 70 yil sürgün kilduroğan. Biraq «yat əllər» bu ixta Hudaning jazasining dairisidin qıqıp tolimu rəhimsizlik kiləğan. □ **1:16 ««əlqəm tanisi tartilidu»** — demək, əlqəm tanisida xəhərnı əlqəx Yerusalem xəhirining kaytidin toluk qurulidioğanlikidin derək beridu. ■ **1:16** Əz. 11:23

Yəhuda, Israil wə Yerusalemni tarkitiwətkən münggüzlərdur» — dedi.

²⁰ Wə Pərwərdigar manga tət hünərwənni kərsətti.

²¹ Mən: «Bu *hünərwənlər* nemə ix kılqılı kəldi?» dəp soridim. U: «Mana bular bolsa Yəhudadikilərnə heqkim kəddini rusliyalmiqudək dərijidə tarkitiwətkən münggüzlər; birək bu *hünərwənlər münggüzlərnə* dəkkə-dükkigə qüxürgili, yəni əllərnəng Yəhudanəng zeminini tarkitiwetix üqün kətürgən münggüzlirini yərgə taxliwətkili kəldi!» — dedi.□

2

Üqinqi alamət kərünüx — əlqəx tanisini tutқан yigit

¹ Andin mən bəximni kətürüp, mana qolida əlqəm tanisini tutқан bir adəmni kərdüm

² wə uningdin: «Nəgə barisən?» dəp soridim. U manga: «Mən Yerusalemni əlqigili, uning kəngliki wə uzunluqini *əlqəp* bilgili barimən» — dedi.

³ Mana, mən bilən səzlixiwatқан pərixte qikti; yənə bir pərixte uning bilən kərüxüxkə qikti

⁴ wə uningqə mundak dedi: — Yügür, bu yax yigitkə səz kıl, uningqə mundak dəgin:

□ **1:21 «Mən: «bu hünərwənlər nemə ix kılqılı kəldi?» dəp soridim...»** — əmdi bu «tət münggüz» wə «tət hünərwən» nemini kərsitidioqanlıki üstidə «qoxumqə səz»imizdə azrak pikirləximiz.

— «Yerusalem özidə turuwatқан adəmlərning wə mallarning köplükidin sepilsiz xəhərlərdək bolidu. □

⁵ — wə Mən Pərwərdigar uning ətrafıqta ot-yalkun sepili, uning iqidiki xan-xəripi bolimən.

⁶ — Həy! Həy! Ximaliy zemindin kəqinglar, — dəydu Pərwərdigar, — qünki Mən siləрни asmandiki tət tərəptin qıqқан xamaldək tarkitiwətkən, dəydu Pərwərdigar». □

⁷ «— Həy! I Babil kızı bilən turuquzi Zion, kaqkın! □

⁸ Qünki samawi koxunlarning Sərdari bolıan Pərwərdigar mundak dəydu: — Öz xan-xəripini dəp U Meni siləрни bulang-talang kılıqan əllərgə əwətti; qünki kim silərgə qeqilsa, xu Özining

---

□ 2:4 «Yügür, bu yax yigitkə söz kıl, unıqıya mundak degin: — «Yerusalem özidə turuwatқан adəmlərning wə mallarning köplükidin sepilsiz xəhərlərdək bolidu» — demək, kəlgüsi Yerusalem nahayıti qong bir xəhər bolıqıqqa, uning ahalisi bəribir həkəndak sepilning iqigə patmaydu; demək, muxu yigitning uning «kənglikini, uzunluqı»ni əlqixi bikar ix bolmamdu?! □ 2:6 «Mən siləрни asmandiki tət tərəptin qıqқан xamaldək tarkitiwətkən» — «tət tərəptin qıqқан xamal» ibraniy tilida: «asmandiki tət xamal» deyilidu — xərk, oqərb, ximal, jənub tərəplərdin qıqidıqıan xamallar. □ 2:7 «— Həy! I Babil kızı bilən turuquzi Zion, kaqkın!» — Babil imperiyəsi Zəkəriyaning bexaritudin 20 yil ilgiri wəyran kılınıqanıdı. Xunga biz muxu sözlər wə keyinki altə ayətni ahırkı zamanni kərsitidu, dəp qaraymız. Biraq xu qaoqdiki Yəhuda wə Yerusalem bexarətlərdin heli ümid alalaydu, qünki bexarətlər Hudaning ularıqə bolıqan mənggülük məksətlirining həkqəqan əzgərtilmigənlikini təstiklaydu.

köz qarıqoqıoqa qeqiləşən bolidu. □ ■

⁹ Qünki mana, Mən Öz kolumni ularning üstigə silkiymən, ular əzlrigə küllü kılinoşuqılaroşa olja bolidu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boləşən Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər.

¹⁰ Nahxilarni yangritip xadlan, i Zion kızı; qünki mana, keliwatimən, arangda makanliximən, dəydu Pərwərdigar, ■

¹¹ — wə xu künidə kəp əllər Pərwərdigarəşa baqlinidu, Manga bir həlk bolidu; arangda makanliximən wə silər samawi qoxunlarning Sərdari boləşən Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər;

¹² xuningdək Pərwərdigar Yəhūdani Özining «mukəddəs zemini»da nesiwisi boluxka miras kılidu wə yənə Yerusalemnı tallıwalidu.

¹³ Barlıq ət igiliri Pərwərdigar aldida süküt kılsun! Qünki U Özining mukəddəs makanidin

□ **2:8 «Öz xan-xəripini dəp U Meni siləni bulang-talang kıləşən əllərgə əwətti»** — baxka tərjimiliri: «Xan-xərap ayan kılinoşandın keyin, U Meni siləni bulang-talang kıləşən əllərgə əwətti», yaki «Xərap-hərmətkə erixtürülginimdin keyin, U... Meni əwətti». Qaysi tərjimisi toqra boluxidin kətiynəzər, oqurmənlər diqqət kıliduki, Pərwərdigar Əzi «Samawi qoxunlarning Sərdari boləşən Pərwərdigar»ni əwətidu (9-ayət, 6-bab, 15-ayət, 10-bab, 12-ayətlərdimu ohxax ixni kərələymiz). Biz əmdi İnşildin qüxinimizki, Huda dunyaəşa əwətkən Qutkuzəşuqi-Məsihning əzi Hudalıq təbiitdidur, u Hudaning əzəldin boləşuqi mənngülük «Kalami»dur. Xühşisizki, muxu ayəttiki «Samawi qoxunlarning Sərdari boləşən Pərwərdigar» bolsa, «Hudaning Kalami», Məsihdur (Təwrat, «Yəx.» 48:16nimu kərüng). ■ **2:8** Zək. 2:9; 6:15; 10:12; Yəx. 48:16; Yh. 11:42; 17:21 ■ **2:10** Law. 26:12; Əz. 37:27; 2Kor. 6:16

qozoqaldi!»

3

Tətinqi alamət kərinüx — •••• Yəxua bax kahinni kiyndürüx

¹ Andin u manga Pərwərdigarning Pərixtsisi aldida turuwatqan bax kahin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərripidə uning bilən düxmənlixixkə turəqan Xəytanni kərsətti. □

² Pərwərdigar Xəytanoqa: «Pərwərdigar seni əyiblisun, i Xaytan! Bərħək, Yerusalemni talliwaləqan Pərwərdigar seni əyiblisun! Bu kixi ottin tartiwelinoqan bir ququla otun əməsmu?» — dedi. □ ■

□ **3:1 «Andin u manga ... bax kahin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərripidə uning bilən düxmənlixixkə turəqan Xəytanni kərsətti»** — oqurmənlər bəlkim biliduki, «Yəxua» (yaki «Yəħoxua») Yəħudiyalar arisida kəp kərilidioqan isim bolup, mənisi: «Pərwərdigar Qutquzoquci» degənliktur. «Əysa» degən isim «Yəxua»ning ərəb tilidiki ipadilinoxidur. «Xəytan» degəning mənisi: «düxmən, küxəndə». Bu ayət ibraniy tilida: «Andin u manga Pərwərdigarning Pərixtsisi aldida turuwatqan bax kahin Yəxuani, xuningdək Yəxuaning ong tərripidə Xəytanning uningə «xəytan bolux»ka turəqanliqini kərsətti» — deyilidu. □ **3:2 «Bərħək, Yerusalemni talliwaləqan Pərwərdigar seni əyiblisun! Bu kixi ottin tartiwelinoqan bir ququla otun əməsmu?»** — bu səz Yəxuani kərsitidu, əlwəttə; wə bəlkim Yəxuaning Babiləqa sürgün boluxtiki sinəq-azduruxliridin qutquzuloqanliqini kərsitidu. Bu toqruluk «qoxumqə səz»imizdə kərsətkinimizdək, bu ixta Yəxua Israiləqa wəkil qilinidu. ■ **3:2** Yəħ. 9

3 Yəxua bolsa paskina kiyimlərni kiygən halda Pərixting aldida turatti.

4 U Uning aldida turuwatқанlarоја: «Bu paskina kiyimni uningdin salduriwetinglar» — dedi wə uningоја: «Kara, Mən kəbihlikingni səndin elip kəttim, sanga həytlik kiyim kiygüzdüm» — dedi.

□ ■

5 Mən: «Ular bexioја pakiz bir səllini orisun!» — dedim. Xuning bilən ular pakiz bir səllini uning bexioја orap, uningоја kiyim kiydürdi; Pərwədigarning Pərixlisi bir yanda turatti.□

6 Wə Pərwədigarning Pərixlisi Yəxuaоја mundaq jekilidi: —

7 «Samawi qoxunlarning Sərdari bolоan Pərwədigar mundaq dəydu: — Əgər yollirimda mangsang, tapiloјinimni qing tutsang, Mening öyümni baxkürisən, həytilirimоја qaraydiojan bolisən; sanga yenimda turuwatқанlarning arisida turux hоқuқini berimən.

8 — I bax kahin Yəxua, sən wə sening aldingda olturojan həmrahlıring anglanglar (qünki ular bexarətlilik adəmlər): — Mana, Mən «Xah» dəp

---

□ 3:4 «Uning aldida turuwatқанlar» — bizningqə Pərwədigarning Pərixlisining aldidiki pərixtilərni kərsitidu.

■ 3:4 Mik. 7:18 □ 3:5 «Mən: «Ular bexioја pakiz bir səllini orisun!» — dedim...» — bu söz bəlkim Zəkəriyaning duasi — demək, «Yəxuaning kahinlik kiyimliri toluқ bolsun!».

ataloqan kulumni məydanəyə qikirimən. □ ■

⁹ Mana, Mən Yəxuaning aldiyəə kəyoqan taxka qara! — Bu bir taxning üstidə yəttə kəz bar; mana, Mən uning nəxiqlirini Əzüm oyimən, — dəydu samawī qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — wə Mən bu zeminning qəbihlikini bir kün iqidila elip taxlaymən. □ ■

¹⁰ Xu küni, — dəydu samawī qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar, — hərbinglar öz yeqininglarni üzüm teli wə ənjür dərihi astiəə olturuxka təklip kilisilər».

4

□ **3:8 «Mana, Mən «Xah» dəp ataloqan kulum...»** — «mana» degən səz muxu yərdə ibraniy tilida «qünki, mana» deyilidu. «qünki» degən səz ixlitilgəndə, əslidə uning kəynidə bir səwəb bar boluxi kərək. Bu səwəb yukirikī 1-7-ayəttə tepilixi mumkin, birək bizgə hazırqə naməlum. **«Mening «Xah» degən kulum»** — 6-bab, 12-13-ayəttimu tiləə elinidu. ««Xah» degən kulum» Məsihi kərsitidu. «Xah», «Yəxua», «uning aldiyəə olturoqan adəmlər» wə təwəndiki ayəttiki «yəttə kəzlük tax» üstidə «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **3:8** Yəx. 4:2; 11:1; Yər. 23:5; 33:15; Zək. 6:12 □ **3:9 «Bu bir taxning üstidə yəttə kəz bar; mana, Mən uning nəxiqlirini Əzüm oyimən»** — «kəz» ibraniy tilida «bulək» degən məninimu kərsitidu. Bəzi alimlar xu mənidə qüxinip mundaq tərjimə kilidu: «Bu bir taxning üstidə yəttə bulək bar; Mən bularning aəzilirini aqimən...». 3-bab, -10-ayəttə yəttə kəz tiləə elinqaqqa, biz əsli «kəz» degən mənidə boluxi kərək, dəp qaraymiz. Mumkinqilikimu barki, «kəz» degən səz muxu yərdə ikki mənini öz iqiğə alidu. ■ **3:9** Zək. 4:10; Wəh. 5:6; Zəb. 118:22; Yəx. 8:14; 28:16; Mat. 21:42; 1Pet. 2:4; Yəx. 49:16; Yh. 20:20, 25-27; Zək. 13:1

Bəxinqi alamət kərünüx — altun qiraodan

¹ Andin mən bilən səzlixiwatқан pərixətə kaytip kelip meni oyoqitiwətti. Mən huddi uyqusidin oyoqitiwetilgən adəmdək bolup qaldim;

² U məndin: «Nemini kərdüng?» dəp soridi. Mən: «Mana, mən pütünləy altundin yasaloqan bir qiraodanni kərdüm; uning üsti tərripidə bir qaqa, yəttə qirioqi wə yəttə qiraofka tutixidioqan yəttə nəyqə bar ikən; □

³ uning yenida ikki zəytun dərihi bar, birsi ong tərəptə, birsi sol tərəptə», dedim.

⁴ Andin jawabən mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «I təksir, bular nemə?» — dəp soridim.

⁵ Mən bilən səzlixiwatқан pərixətə manga jawabən: «Bularning nemə ikənlikini bilməmsən?» — dedi. Mən: «Yaq, təksir» — dedim.■

⁶ Andin u manga jawabən mundak dedi: «Mana samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning Zərubbabəlgə kilqan səzi: «Ix küq-kudrət bilən əməs, iktidar bilən əməs, bəlki Mening Rohim arkilik pütidu! — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar.

⁷ — I büyük taof, sən zadi kim? Zərubbabəl aldida sən tüzlənglik bolisən; u *ibadəthanining* əng üstigə jipsima taxni koyidu, xuning bilən uningofa: «Iltipatlik bolsun! Iltipat uningofa!»

□ 4:2 «yəttə qirioqi wə yəttə qiraofka tutixidioqan yəttə nəyqə bar ikən» — yaki «yəttə qiraofning hər birining yəttə piliki bar ikən». ■ 4:5 Zək. 4:14; Əzra 5:1; 6:14; Wəh. 11:3-4

degən tovlaxlar yangrap anglinidu». □ ■

8 Andin Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

9 «Zərubbabəlning qoli muxu oʻyning ulini saldi wə uning kolliri uni püttüridu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər. ■

10 Kim əmdi muxu «kiqik ixlar boləqan kün»ni kəzgə ilmisun? Qünki bular xadlinidu, — bərhək, bu «yəttə» xadlinidu, — Zərubbabəlning qoli tutqan tik əlqəm texini kərgəndə xadlinidu; bu «yəttə» bolsa Pərwərdigarning pütkül yər yüzigə səpselip qarawatqan kəzliridur». □ ■

11 Mən jawabən pərixtidin: «Qiraʊdanning ong wə sol tərripidə turoqan ikki zəytun dərihi nemə?» dəp soridim;

□ **4:7 «u ibadəthanining əng üstigə jipsima taxni qoyidu»** — «jipsima tax» seliniwatqan oʻyning (muxu ayəttə ibadəthanining) əng ahirki qoyuləqan texitur. **«xuning bilən uningə: «Iltipatlik bolsun! Iltipat uningə!» degən tovlaxlar yangrap anglinidu»** — «Iltipatlik bolsun! Iltipat uningə!» degən səzlər bəlkim ibadəthaniəqə, yaki «əng üstidiki jipsima tax», yaki pütün quruluş ixioqə eytilidu. ■ **4:7**

Yəx. 40:4 ■ **4:9** Yh. 2:19-21 □ **4:10 «bərhək, bu «yəttə» xadlinidu...»** — bəzi alimlar bu «yəttə»ni qiraʊdanning yəttə xehini kərsitidu, dəp qaraydu. Biraq qiraʊdan Hudadin may qobul kiliwatidu, xunga bizningqə «bu «yəttə»» yukirikə taxning «yəttə kəz»ini kərsitidu. Ibadəthanining quruluşi adəmlərnin kəz-qaraxlirida «kiqik ixlar» boləqini bilən, Pərwərdigarning həmmə ixni təng kəridiəqan kəzliridə u intayin əhmiyətlilik, xadlinarlik bir ixtur. Həttə quruluş jəryanida, Zərubbabəlning «tik əlqəx texi»ni tutqanlikini kərgəndə, «Pərwərdigarning kəzliri» xadlinidu. «Qoxumqə səz»imiznimu kəring. ■ **4:10**

2Tar. 16:9; Wəh. 5:6

12 wə ikkinçi kətim soalni qoyup uningdin: «Ularning yenidiki ikki altun nəyqə arqilik əzlikidin «altun» kuyuwatқан xu ikki zəytun xehi nemə?» dəp soridim. □

13 U məndin: «Bularning nemə ikənlikini bilməmsən?» dəp soridi. Mən: «Yaq, təksir» — dedim.

14 U manga: «Bular pütkül yər-zeminning Igisi aldida turuwatқан «zəytun meyida məsih kılinoğan» ikki oqul balidur» — dedi. □ ■

□ **4:12 «..əzlikidin «altun» kuyuwatқан xu ikki zəytun xehi...»** — muxu «altun» bəlkim «altun rənglik» zəytun meyi —hər tərəplik rohiy rioqbat-təsəllini kərsətsə kerək. □ **4:14 ««zəytun meyida məsih kılinoğan» ikki oqul balidur»** — ibranıy tilida: «zəytun maylik ikki oqul bala» deyilidu. Bu ayəttik «ikki zəytun dərihi» toqrisida ikki kəzqarax bar. (1) Ikki zəytun dərihi Zərubbabəl wə Yəxua, yəni Dawutning əwladi boloğan padixahning ornida turoquqi Zərubbabəl wə bax kahin Yəxua. Oqurmənlərnıng esidə boluxi kerəkki, Israilning padixahliri wə kahinliri alahidə bir puraklik zəytun meyi bilən «məsih kılinoğan», bu may Hudaning Rohining məditini bildürətti. Xuningdək padixah wə kahin (baxқа tərəplərdin) Hudaqə wəkalətqi bolatti. Bu birinçi kəzqarax boyiqə bu ikki adəmning Hudaning Rohi arqilik yetəkqilik kılıxi wə ilham berixi bilən, həlk Hudaning nurini dunyaoqə qaqıdıoğan «qıraoqdan» bolidu. (2) Bu «məsih kılinoğan ikki oqul bala» dəl Zəkəriya wə Həqay pəyoqəmbərlərnıng əzi; ularning rioqbatləndürüxliri bilən pütün həlk, jümlidin Zərubbabəl wə Yəxua muqəddəs ibadəthanini kuruxқа ilhamlandurulmaqta; xuning bilən yəne «Hudaning nurini dunyaoqə qaqıdıoğan «qıraoqdan» bolidu». Bizningqə bu kəzqarax orunluq. ■ **4:14** Zək. 4:3; Əzra 5:1; 6:14; Wəh. 11:3-4

5

Altinqi alamət kərünux — «uqar oram yazma»

¹ Andin mən yənə beximni kətürüp, mana bir uqar oram yazmini kərdüm.

² U məndin: «Nəmini kərdüng?» dəp soridi. Mən: «Bir uqar oram yazmini kərdüm; uzunluğu yigirmə gəz, kəngliki on gəz ikən» — dedim.□

³ U manga: «Bu bolsa pütүн zemin üstigə qikirilən lənəttur; qünki hər bir oqrilik kılquqi bu tər ipigə yeziləni boyiqə üzüp taxlinidu; wə kəsəm iqqüqiləning hər biri u tər ipigə yeziləni boyiqə üzüp taxlinidu».

⁴ — «Mən bu yazmini qikirimən» — dəydu samawi koxunlarning Sərdari bolən Pərwərdigar, «wə u oqrining öyigə həmdə namim bilən yaləandin kəsəm iqqüqining öyigə kiridu wə xu öydə kənop uni yaqraq-taxliri bilən koxupla yəwetidu».□

Yəttinqi alamət kərünux — sewəttə olturoqan ayal — «Rəzillik»

□ 5:2 «uzunluğu yigirmə gəz, kəngliki on gəz ikən» — ibraniylar ixlətkən «gəz» bəlkim yerim metr idi. Oram yazmining uzunluğu, kəngliki Musa pəyğəmbərgə kərsitilgən «müqəddəs qedir»ning uzunluğu wə kəngliki bilən munasiwətlik («Mis.» 29-babni kərüng). □ 5:4 «Mən bu yazmini qikirimən... wə u oqrining öyigə həmdə namim bilən yaləandin kəsəm iqqüqining öyigə kiridu wə xu öydə kənop uni yaqraq-taxliri bilən koxupla yəwetidu» — «uqar oram yazma» toqrısında «koxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

⁵ Andin mən bilən sözlixiwatқан pərixto qikip manga: «Əmdi bexingni kətürgin, nemining qikiwatқinini kərüp baқ» — dedi.

⁶ Mən: «U nemə?» — dəp soridim. U manga: «Bu qikiwatқан «əfah» sewitidur», wə: «Bu bolsa *xu rəzilləarning* pütün zemindiki қiyapitidur» — dedi. □

⁷ Əfah sewitining aqzidin dumilақ bir qoşuxun kətürüldi, mana, əfah sewiti iqidə bir ayal olturatti.

⁸ U: «Bu bolsa, rəzillik»tur» — dəp, uni əfah sewiti iqigə қayturup taxlap, əfahning aqziota eoқir qoşuxunni taxlap qoydi.

⁹ Beximni kətürüp, mana ikki ayalning qikқанlikini kərdüm; xamal ularning қanatlırini yəlpütüp turatti (ularning ləyləkningidəк қanatlıri bar idi); ular əfahni asman bilən zeminning otturisiota kətürdi.

¹⁰ Mən bilən sözlixiwatқан pərixtidin: «Ular əfahni nəgə kətürüp mangidu?» — dəp soridim.

¹¹ U manga: Ular əfah üqün «Xinar zemini»da bir ey selixқа kətti; ey bərpa қilinotandin keyin, əfah sewiti xu yərdə öz turalotusiotа qoyulidu,

---

□ **5:6 «Bu qikiwatқан «əfah» sewitidur»** — «əfah» bolsa həjim əlqimi, təhminən 40 litr kelidu. Muxu yərdə həm əlqəm həm əlqəydiotaqan sewətning özini kərsitidu. **«Bu bolsa xu rəzilləarning pütün zemindiki қiyapitidur»** — «rəzillər» ibraniy tilida «ular». Yukirida eytilotaqan oqri wə yaloqanқini kərsitixi mumkin. Ibraniy tilida «қiyapət» «kəz» degən sez bilən ipadilinidu. Mənisi bəlkim: Huda Öz həlkigə kəzi bilən yetəқilik қiloinidəк («Zəb.» 32:8) Xəytanmu əzigə təwə bolotaqlarni «əfah» (soda-setiқning simwoli) arқilik baxқuridu. «Қoxumqə sez»imizni kərüng.

— dəp jawab bərđi.□

6

*Səkkizinqi alamət kərünüx — atlıq jəng
hərwiliri*

¹ Andin mana, mən yənə beximni kətürüp, ikki taq otturisdin tət jəng hərwisining qıqkanlıqını kərdüm. Taqlar bolsa mis taqlar idi.

² Birinqi jəng hərwisidiki kızıl atlar idi; ikkinqi jəng hərwisidiki qara atlar idi;

³ Üqinqi jəng hərwisidiki aq atlar, tətinqi jəng hərwisidiki küqlük qıpar atlar idi.

⁴ Mən jawabən mən bilən səzlixiwatқан pərixtidin: «Təqsir, bular nemə?» — dəp soridim.

⁵ Pərixte mənə jawabən: «Bular pütkül yər-zeminning Igisining huzuridin qıqkan asmanlarning tət rohi.

⁶ Qara atlar qetiloqan hərwa ximaliy zeminlar tərəpkə kiridu; aqlar ularning kəynidin mangidu; qıparlar bolsa jənubiy zeminlar tərəpkə mangidu.

⁷ Andin muxu küqlük atlar qıqip yər yüzidə uyak-buyak kezixkə aldiraydu» — dedi.

U ularoqa: «Meninglar, yər yüzidə uyak-buyak menginglar» — dedi; ular yər yüzidə uyak-buyak mangdi.

□ **5:11 «Xinar zemini»** — «Xinar» Babiliyəning baxқа bir ismi. «əfah sewiti xu yərdə öz turaloqusiqa qoyulidu» — «əfahda olturoqan ayal» («rəzillik») toqrisida «qoxumqə səz»mizdə tohtilimiz.

8 Wə U manga ünlük awazda: «Kara, ximaliy yər-zeminlar tərəpkə mangoqanlar Mening Rohımdiki aqqıqni ximaliy zemin tərəptə besikturdi» — dedi. □

Bax kahin Yəxuaşa taj kiydürüx

9 Pərwərdigarning sözi manga kelip mundak deyildi: —

10 Sürgün bolup kəlgənlərdin, yəni Həday, To-biya wə Yədayadin sowqatlarıni qəbul kıləyin; xu küni ular Babilin kelip qüxkən öygə, yəni Zəfaniyaning oqlı Yosiyaning öyigə kirgin;

11 xundak, kümüx wə altunni qəbul kıləyin, bulardin qəmbərsiman bir tajni tokup wə tajni Yəhəzadakning oqlı bax kahin Yəxuaning bexioşa kiygüzgin;

12 wə Yəxuaşa: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləyan Pərwərdigar mundak dəydu: Qaranglar, «Xah» dəp ataləyan insan! U öz tüwidin ornida xahlinip, Pərwərdigarning ibadəthanisini kuridu» — degin.■

13 «Bərək, Pərwərdigarning ibadəthanisini kuroşuqi dəl xu bolidu; u xu xahanə xan-xərəpni zimmisigə elip, öz təhtigə olturup həküm süridu; u təhtkə olturidiəyan kahin bolidu;

□ **6:8 «ximaliy yər-zeminlar tərəpkə mangoqanlar Mening Rohımdiki aqqıqni ximaliy zemin tərəptə besikturdi»** — səkkizinçi kərünüx üstidə «qoxumqi söz»mizdə tohtilimiz.

■ **6:12** Zək. 3:8; Yəx. 4:2; 11:1; Yər. 23:5; 33:15

hatirjəmlik-aramlikni elip kelidioqan həmkarlik ular ikkisi arisida bolidu. □ ■

14 Muxu qəmbərsiman taj Pərwərdigarning ibadəthanisida Hələm, Tobiya, Yədayalaroqa wə Zəfaniyaning oqqlining mehribanliqioqa bir əslətmə üqün qoyulidu. □

15 Wə yirakta turuwatqanlar kelip Pərwərdigarning ibadəthanisini kurux

□ **6:13 «u xu xahanə xan-xərəpni zimmisigə elip, ... u təhtkə olturidioqan kahin bolidu»** — Israilda «Lawiy» kəbilisidin boluqan «kahin»lar padixah boluxqa kət'iy bolmaytti. Muxu yərdə Yəxua (Əysa) xübhisizki, kəlgüsi zamanda kelidioqan Qutkuzoquqi-Məsihni kərsitidu. «Məsih» həmkahin həmk padixah bolup, Yəxua wə Zərubbabəl quruwatqan ibadəthanidin tehimu uluq ibadəthanini, yəni Muqəddəs Rohdin tuquloqan kixilərdin tərki b tapqan ibadəthanini kuridu. «Qoxumqə səz»imiz wə «Həgay pəyoqəmbər» kişimidiki «qoxumqə səz»imizni kərüng. **«hatirjəmlik-aramlikni elip kelidioqan həmkarlik...»** — yaki «hatirjəmlik-aramlikni elip kelidioqan pilan ...». **«hatirjəmlik-aramlikni elip kelidioqan həmkarlik ular ikkisi arisida bolidu»** — bəzi alimlar «ikkisi» degən səz «ikki həkuk» degən mənədə, u bəlkim QutKuzoquqi-Məsihning «kahin» həmk «təhttə olturoquqi padixah» degən ikki salahiyyitini kərsitidu, dəp qaraydu. Bizningqə «ular ikkisi» bolsa Pərwərdigar həmk uning Məsihidur. Dunyaning gunahlrini yuyidioqan qurbanlik bolsa Hudaning pilani bolup, Əz Məsihi xu pilanini əməlgə axurup qurbanlik boluqan; xunga «hatirjəmlik-aramlikni elip kelidioqan həmkarlik» «Ular ikkisi» arisididur. ■ **6:13** Zəb. 110:1, 4; 85:10; Yəx. 9:6; 22:24; Yh. 2:19-22 □ **6:14 «Hələm, Tobiya, Yədayalar...»** — «Hələm» 10-ayəttə «Həday» dəp atilidu. **«Zəfaniyaning oqqlining mehribanliqioqa bir əslətmə üqün qoyulidu»** — baxqa birhil tərjimisi: «Zəfaniyaning oqli «Hən»gə bir əslətmə üqün qoyulidu». Biraq «hən»ning mənisi «iltipət, mehribanlik» bolup, Muqəddəs Kitabtiki baxqa yərlərdə isim ornida ixlətkənliki kərülməydu.

hizmitidə bolidu; xuning bilən silər samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigarning Meni əwətkənlikini bilisilər; əgər Pərwərdigarning awazini kəngül qoyup anglisanglar bu ix əməlgə axurulidu».■

7

Roza tutux toqruluk qoyuloqan soal wə rəddiyəlik jawab

¹ Darius padixahning tətinqi yili tokkuzinçiqi ay, yəni «Hisləw»ning tətinqi küni, Pərwərdigarning sözi Zəkəriyaqə kəldi.

² Xu qəoqda Bəyt-Əl xəhridikilər Xerəzər wə Rəgəm-Mələklərnə Pərwərdigardin iltipət so-raxqə əwətkənidi.

³ Bəyt-Əldikilər: «Samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigarning əyidiki kahinlardin, xuningdək pəyoqəmbərlərdin: «Hərbirimiz kəp yillardin beri qilənimizdək, bəxinçiqi ayda hərbbirimiz yənəla əzimizni baxqilardin ayrip, yioqə-zarəqə olturuximiz kerəkmü?» — dəp soranglar» dəp tapilioqanidi.□

■ 6:15 Zək. 2:8, 9, 10, 12; Yəx. 48:16; Yh. 11:42; 17:21 □ 7:3 «bəxinçiqi ayda hərbbirimiz yənəla əzimizni baxqilardin ayrip, yioqə-zarəqə olturuximiz kerəkmü?»

— «bəxinçiqi ay»diki roza tutux bolsa əslidiki ibadəthanining wəyran qilənoqanlikioqə həsrət bildürəx üqün idi. Babil imperiyəsinə qoxunliri ibadəthanini bəxinçiqi ayning 9-künidə wəyran qiləoqanidi, andin həlkni 70 yil sürgün qilip baxquroqan. Muxu kixilər: «Ibadəthana hazır qaytidin quruluwatqan boləoqəqə, bu rozini tutuweriximiz kerəkmü?» — dəp oylini-watqanidi.

⁴ Pərwərdigarning sözi munga kelip mundak deyildi: —

⁵ «Zemindiki barlik turuwatqan həlkə həm kaşınlarğa söz kılıp mundak sorioqin: — «Silər muxu yətmix yildin beri bəxinqi ay wə yəttinqi aylarda roza tutup yioqa-zar kılöninglarda, silər munga, həkikətən munga roza tuttunqlarmu? □

⁶ Yegininglar, iqkinglar, bu pəkət özünqlar üqünla yəp-iqkinglardin ibarət boldi əməsmu? □

⁷ Bular Yerusalem wə uning ətrapidiki xəhərliri ahalilik bolqan, taza awatlxqan qaqlarda, jənubiy Yəhuda wə təwən tüzlənglik ahalilik bolqan qaqlarda, Pərwərdigar burunqi pəyoqəmbərlər arkilik jakarlıqan sözlər əməsmu?

⁸ Pərwərdigarning sözi Zəkəriyağa kelip mundak deyildi: —

□ **7:5 «Silər muxu yətmix yildin beri bəxinqi ay wə yəttinqi aylarda roza tutup yioqa-zar kılöninglarda...»** — «yəttinqi ay»diki roza, waliy Gədəliyaning qaza kılinoqanlığını əsləx məqsitidə tutulqan roza bolup, uning wapatioğa həsrət bildürüx üqün idi (Təwrat, «Yərəmiya», 40-41-bablar). Bu Babil imperiyəsi Pələstinni ixqal kılqan məzgildiki əng ahırqi pajiəlik wəqə idi. □ **7:6 «Yegininglar, iqkinglar, bu pəkət özünqlar üqünla yəp-iqkinglardin ibarət boldi əməsmu?»** — demək, siləning roza tutuxunqlar yəp-iqixinglarğa ohxax, pəkət əzliringla üqündür. Roza tutuxning məqsiti Hudani izdəx əməs, bəlki «öz-əzigə iqini aqritix»tin ibarət boluxi mumkin. Yənə bir imkaniyiti, bu ayəttiki «yemək» wə «iqmək» bəlkim həyt-bayramlarni kərsitidu. Huda ulardin: «muxu həyt-bayramlarni özünqlar üqün təbriklidinglarmu, yaki mən üqün təbriklidinglarmu?» — dəp sorawatidu.

9 «Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Həqiqiy adalətni yürgüzümlar, bir-biringlarqə mehirmuhəbbət wə rəhim-xəpkət kərsitinglar,

10 tul hotun wə yetim-yesirlarni, yat adəmlər wə namratlarni bozək qilmanglar; heqkim öz qerindixioqə kənglidə yamanliq oylimisun. ■

11 Birak *ata-bowiliringlar* anglaxni rət qilqan, ular jahillik bilən boynini toloqap, anglimaska qulaklirini eqir qilqan; □

12 ular Təwrat qanunini wə samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigarning Öz Rohi bilən burunqi pəyoqəmbərlər arkilik əwətkən səzlrini anglimasliq üqün kənglini almastək qattik qilqanidi; xunga samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigardin intayin qattik oqəzəp qüxkən;

13 xundak boldiki, Mən ularni qaqiroqanda ular anglaxni rət qilqandək, ular qaqiroqanda Mənmu anglaxni rət kildim» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar, ■

14 — «wə Mən ularni ular tonumaydiqan barliq əllər arisiqə qara quyun bilən tarkitiwəttim; ularning ketixi bilən zemin wəyran bolqan, andin uningdin ətkənlərmu, qaytqanlarmu bolqan əməs; qünki ularning səwəbidin illik zemin wəyranə qilinqan». □

■ 7:10 Mis. 22:22 □ 7:11 «**ular jahillik bilən boynini toloqap**» — ibraniy tilida «ular mürisini jahil qilip...». ■ 7:13 Pənd. 1:28; Yəx. 1:15; Yər. 11:11; 14:12 □ 7:14 «**ularni... qara quyun bilən tarkitiwəttim**» — yaki «ularni ... qara quyun bilən tarkitiwetimən».

8

Roza tutux toʻgʻruluk qoyuloqan soal wə ümid bargüqi jawab

¹ Wə samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning səzi manga kelip mundaq deyildi: —

² «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mening Zionəqə baqliəqan otluk muhəbbitim qaynap taxti; Mening uningəqə baqliəqan otluk muhəbbitim tūpəylidin *uning dūxmənlirigə* oqəzipim qaynap taxti.■

³ Pərwərdigar mundaq dəydu: «Mən Zionəqə qaytip kəldim, Yerusalemning otturisida makanliximən; Yerusalem «Həqikət xəhiri» dəp atilidu, samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning teqi «Mukəddəs Taq» dəp atilidu.

⁴ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: «Qeri boway-momaylar yənə Yerusalemning koqilirida olturidəqan bolidu; künliri uzun bolup, hər biri qasisini qolida tutup olturidu;

⁵ xəhərninq koqiliri oynawatqan oqul-qiz balilar bilən liq tolidu.

⁶ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Bu ix xu künlərdə bu həlqning qaldisining kəzigə ajayib karamət kərinidəqini bilən, u Mening kəzümgə

■ 8:2 Zək. 1:14

karamət kərünəmdu?» — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar. □

⁷ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Mana, Mən Əz həlkimni xərkiy zeminlardin, ətərbiy zeminlardin kütquzimən;

⁸ Mən ularni elip kelimən, ular Yerusalemda makanlixidu; ular Mening həlkim, Mən həkikət wə həkqaniylikta ularning Hudasi bolimən».

⁹ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar mundaq dəydu: — «Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigarning əyining uli selinoqan künidə hazır boləqan pəyoqəmbərlərnin aqzidin muxu künlərdə bayan qiliniwatqan munu sözlərnə ixitiwatisilər, muqəddəs ibadəthanining quruluşioqə qolunqlar küqlük qilinsun! □

¹⁰ Qünki xu künlərdin ilgiri insan üqün ix həkqi yok, at-ulaq üqünmu ix həkqi yok idi; jəbir-zulum tūpəylidin qikkuqi yaki kirgüqi üqün aman-esənlik yok idi; qünki Mən hər bir adəmnə öz yeqinioqə dūxmənləxtürdüm;

¹¹ birək Mən bu həlkning qaldisioqə burunqi künlərdikidək bolmaymən, dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar;

□ **8:6 «Bu ix xu künlərdə bu həlkning qaldisining kəzigə əjayib karamət kərünidioqini bilən, u Mening kəzümgə karamət kərünəmdu?»** — demək, adəmlər üqün əjayib karamət boləqan ixlar Huda üqün adəttiki ixlar. □ **8:9 «Pərwərdigarning əyining uli selinoqan künidə sözligən pəyoqəmbərlər»** — Həqay wə Zəkəriya. Bu ayəttə kəzdə tutuloqan «Pərwərdigarning əyining ulining selinixi» ikki yil burun («Əzra» 5:1-2) boləqan bolsa kerək.

¹² qünki uruq həsulluq bolidu, üzüm teli mewiləydu, tupraq ündürmilirini beridu, asmanlar xəbnəmlirini beridu; xuning bilən mən bu həlkning qaldisiya muxularning həmmisini igə kildurimən. □

¹³ Xundak əməlgə axuruliduki, silər əllər arisida lənət bolup qaloqininglarning əksiya, i Yəhuda jəməti və Israil jəməti, Mən silərni kütquzimən, silər *ularoqa* bəht-bərikət bolisilər; qorkmanglar, qolliringlar küqlük kilinsun! □

¹⁴ Qünki samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar mundak dəydu: — Silərnin ata-bowiliringlar Mening qəzipimni qozoyanda Mening silərgə yamanlik yətküzüx oyida bolənim və xu *jaza* yolidin yanmoyinimdək — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləan Pərwərdigar —

¹⁵ Mən hazır, muxu künlərdə yənə Yerusalem və Yəhuda jəmətiyə yahxilik yətküzüx oyida boldum; qorkmanglar.

¹⁶ Muxu ixlaroqa əməl qilinglar: — Hərbiringlar öz yekininglaroqa həkikətni səzlənglar; dərwaziliringlarda həkikətkə, aman-tinqlikka

---

□ **8:12 «uruq həsulluq bolidu»** — yaki «uruqqa hatirjəmlilik-amanlik bolidu». □ **8:13 «silər əllər arisida lənət bolup qaloqininglar»** — bu səzning bəlkim üç tərifi bar.

(1) sürgün boləan Yəhudiyar əzliri lənətkə qalduruləan; (2) ular baxqilaroqa lənət bolup ularoqa bala-qaza kəltürgən; (3) ularning nami (Israil, Yəhudiy) lənətni bildürgən. Huda muxu üç əwalning hərbirini dəl ularning əksiyə aylanduridu. **«silər ularoqa (əllərgə) bəht-bərikət bolisilər»** — Huda əslidə İbrahim pəyqəmbərgə: «Sən və əwlading hər bir əl-millətkə bəht-bərikət bolisən» dəp wədə qiləan. Israil itaətsizliktin muxu bərikətni lənətkə aylandurəan.

uyoqun həkümlərni yürgüzünglar; □ ■

17 heqkim kenglidə öz yekiniya yamanlıq oylimisun; heqkandak yalojan kəsəmgə xerik bolmanglar; qünki Mən dəl bularning həmmisigə nəprətlinimən, dəydu Pərwərdigar.■

18 Wə samawi qoxunlarning Sərdari bolojan Pərwərdigarning səzi manga kelip mundak deyildi: —

19 Samawi qoxunlarning Sərdari bolojan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Tətingi aydiki roza, bəxinqi aydiki roza, yəttinqi aydiki roza wə oninqi aydiki roza Yəhuda jəmätigə huxallıq wə xad-huramlıq, bəhtlik ibadət sorunliri bolidu; xunga həkikət wə hatirjəmlık-tinqlikni səyünglar.□

20 Samawi qoxunlarning Sərdari bolojan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Nuroqun qowmlar wə kəp xəhərləning ahalisi yənə muxu yərgə kelidu; ■

21 bir xəhərdə turuwatkanlar baxka bir xəhərgə berip ularqa: «Pərwərdigardin iltipat tiləxkə, samawi qoxunlarning Sərdari bolojan Pərwərdigarni izdəxkə tez barayli; mənmu barimən!» — dəydiqan bolidu.

22 Kəp qowmlar wə küqlük əllər Pərwərdigardin

□ **8:16 «dərwaziliringlarda həkikətke, aman-tinqlikka uyoqun həkümlərni yürgüzünglar»** — aqsakallar xəhər dərwazilirida olturup, sot wə həküm kilatti. ■ **8:16** Əf. 4:25

■ **8:17** Zək. 5:3, 4; 7:10.

□ **8:19 «Tətingi aydiki roza, bəxinqi aydiki roza, yəttinqi aydiki roza wə oninqi aydiki roza Yəhuda jəmätigə huxallıq wə xad-huramlıq, bəhtlik ibadət sorunliri bolidu»** — bu «rozilar» toqruluk «qoxumqə söz»ni kəring. ■ **8:20** Yəx. 2:2; Yər. 16:19; Mik. 4:1; Zək. 8:2.

iltipat tiləxkə, samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigarni izdəxkə Yerusalemoqa kelidu.

²³ Samawi qoxunlarning Sərdari boloqan Pərwərdigar mundak dəydu: — «Xu künlərdə hərhil tilda səzləydiqan əllərdin on nəpər adəm qikip Yəhüdiy bir adəmning tonining etikini tutuwelip uningoa: «Biz sən bilən barayli; qünki Hudani sən bilən billidur, dəp angliduk» — dəydu.□

9

«Büyük Iskəndər»ning tajawuzi tooqruluk bexarətlər

¹ Pərwərdigarning səzidin yükləngən bexarət — Hadrak zemini wə Dəməxk üstigə qonidu (qünki Pərwərdigarning nəziri adəmlər wə Israilning barliq kəbililiri üstididur); □

□ **8:23 «Xu künlərdə ... əllərdin on nəpər adəm qikip Yəhüdiy bir adəmning tonining etikini tutuwelip uningoa: «Biz sən bilən barayli; qünki Hudani sən bilən billidur, dəp angliduk» — dəydu»** — bu ix Hudani izdəngən «yat əllər»ning hərikətlirigə bir misal bolidu. □ **9:1 «Hadrak zemini»** — kona tarihnəmilər boyiqə, «Hadrak» degən rayon Dəməxk xəhirigə yəqin boloqan, birak dəl qaysi jay ikənlikini həzir bilməymiz. **«qünki Pərwərdigarning nəziri adəmlər wə Israilning barliq kəbililiri üstididur»** — baxqa birhil təjmisisi: «qünki insanlarning wə Israilning barliq kəbililirining kəzi Pərwərdigaroqa qaraydu».

² U bularoqa qeGRIDAX bololan Hamatka, Tur wə Zidon üstigimu konidu. Tur tolimu «dana» boloaqqa, □

³ əzi üqün qoroqan quroqan, kümüxni top-idək, sap altunni koqilardiki patkaktək dəwiləp qoyoqan.

⁴ Mana, Rəb uni mal-dunyasidin ayriwetidu, uning küqini dengizda yoq kılıdu; u ot tərıpidin yəp ketilidu. □

⁵ Axkelon buni kərüp qorkıdu; Gazamu kərüp azablinip toloqinip ketidu; Əkronmu xundaq, qünki uning arzu-ümidı tozup ketidu; padıxah Gazadin yoqap ketidu, Axkelon adəmzatsız qalidu.

⁶ Xuning bilən Axdodta haramdin bololan birsi turidu; Mən Filistıylərnıng məqrurluqi wə pəhrini yoqıtımən. □

□ **9:2 «U , yəni Pərwədigarning bexariti** bularoqa qeGRIDAX bololan Hamatka, Tur wə Zidon üstigimu konidu» — «büyük Iskəndər» miladiyədin ilğiriki 332-yili jənub tərəpkə yürüx qılıp muxu yərlərnı bir-birləp ilğıwaloqan. □ **9:4**

«Mana, Rəb uni mal-dunyasidin ayriwetidu, uning küqini dengizda yoq kılıdu; u ot tərıpidin yəp ketilidu» — bu ayətnı «büyük Iskəndər» əməlgə axuroqan. Miladiyədin ilğiri 332-yili u Turnı bulang-talang qılıp pütünləy wəyran qiliwətkən «qoxumqə səz»imizni kərüng). «uning küqini dengizda yoq kılıdu» degənlikning baxka birhil tərjimisi: «U (yəni Rəb) ularnıng dengizdiki küqini yoq kılıdu» □ **9:6 «Xuning**

bilən Axdodta haramdin bololan birsi turidu; Mən Filistıylərnıng məqrurluqi wə pəhrini yoqıtımən» — Iskəndər Turnı ilğıwaloqandın keyin Filistiyəgə qarap yürüx qılıdu. 5- wə 6-ayəttə tiloqa elinoqan (Axkelon, Gaza, Əkron, Axdod) xəhərlər Filistiyədiki bəx qong xəhərnıng tətı. Bu jənglərnıng təpsilatlırı üqün «qoxumqə səz»imizni kərüng.

⁷ Mən aqzidin qanlarni, uning haram yegən yirginqlik nərsilərnı qıxliri arisidin elip ketimən; andin kəlip qaloqanlar bolsa, ular Hudaıimizoqa təwə bolup, Yəhudada yobaxqi bolidu; Əkronning ornı Yəbus kəbilisidikilərgə ohxax bolidu. □

⁸ Mən qoxun tüpəylidin, yəni ətüp kətküqi wə qaytip kəlgüqi tüpəylidin Əz ətüm ətrapida qedirimni tiktürimən; əzgüqi qaytidin uningdin ətməydu; qünki Əz kəzüm bilən kəzitimən. □

Zionning padixahı Məsih kelidu!

⁹ Zor xadlan, i Zion kızi!

Təntənəlik nida kıil, i Yerusalem kızi!

□ **9:7 «Mən aqzidin qanlarni, uning haram yegən yirginqlik nərsilərnı qıxliri arisidin elip ketimən; andin kəlip qaloqanlar bolsa, ular Hudaıimizoqa təwə bolup,...»**

— «Hudaıimizoqa» degən səzgə qarıqanda muxu ayətlərdiki səzligüqi Məsihning ətı boluxi kerək. «...Əkronning ornı Yəbus kəbilisidikilərgə ohxax bolidu» — toluq ayətning mənisi: (1) Filistiylər əmdi butlarqa ataloqan qurbanlıqlarning kəninimu, gəxinimu yeməydiqan bolidu. (2) Filistiylər Hudaıqa təwə bolup Yəhuda arisida (Yəbus kəbilisidikilərdək) hərmətlik mərtiwigə igə bolidu (hazirki «Pələsitinliklər» Filistiylərnıng əwladliri boluxi mumkin). «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng.

□ **9:8 «Mən qoxun tüpəylidin, yəni ətüp kətküqi wə qaytip kəlgüqi tüpəylidin Əz ətüm ətrapida qedirimni tiktürimən; əzgüqi qaytidin uningdin ətməydu; qünki Əz kəzüm bilən kəzitimən»** — «büyük Iskəndər» zalim bolıqini bilən, Misiroqa hujum kılixqa mangoqanda («ətüp kətkəndə») yaki Misirni ixqal kılip «qaytip kəlgəndə» (gərqə Yerusalemdiki muqəddəs ibadəthanida nuroqunliqan baylıqlar bolsimu), Yerusalemoqa həq hujum kılmioqan. Bu tarihnıng əng qong sirliridin biridur. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng.

Qaranglar, padixahing yeningoqa kelidu;
 U həkkanıy wə nijatlık bolidu;
 Kəmtər-məmin bolup,
 Mada exəkkə, yəni exək təhiyigə minip kelidu; □ ■

¹⁰ Xuning bilən Mən jəng hərwilirini Əfraymdin, Atlarni Yerusalemdin məhrum qiliwetimən; Jəng okyasimu elip taxlinidu.

U bolsa əllərgə hatirjəmlık-tinqlikni jakarlap yətküzidu;

Uning həkümranlıki dengizdin dengizoıqə, Əfrat dəryasidin yər yüzining qətlirigiqə bolidu. □

¹¹ Əmdi seni bolsa, sanga qüxürülgən əhdə qeni tüpəylidin, Mən arangdiki məhbuslarni susiz

---

□ **9:9 «U həkkanıy wə nijatlık bolidu»** — baxqa tərjimiliri: «U nijatni elip kelidu», «U qutquzuloqan bolidu» yaki «U oqəlibilik bolidu». **«Qaranglar, padixahing yeningoqa kelidu... mada exəkkə, yəni exək təhiyigə minip kelidu»** — bu toluk bexarət Əysa Məsihni enik kərsitidu. Injil, «Matta» 21-bab, «Markus» 11-bab, «Luka» 19-bab, «Yuhanna» 12-bablarni kərüng. ■ **9:9** Zək. 2:10; Mat. 21:4-5; Yh.12:12-16 □ **9:10 «Xuning bilən Mən jəng hərwilirini Əfraymdin, ...məhrum qiliwetimən; ... U , yəni Israilning padixah Məsih** bolsa əllərgə hatirjəmlık-tinqlikni jakarlap yətküzidu; uning həkümranlıki dengizdin dengizoıqə, Əfrat dəryasidin yər yüzining qətlirigiqə bolidu» — demisəkmü, bexarət Əysa Məsihning dunyaoqa tunqi kelixidin (9-ayət) uning qaytip kelixigə atlap etidu. Bexarətning qaloqini ahirki zamanlarni kərsitidu. «Qoxumqə səz»imizni kərüng.

orəktin azadlikka qikirimən. □ ■

¹² Mustəhkəm jayoqa kaytip kelinglar, i arzu-ümidning məhbosliri! Būgün Mən jakarlap eytimənki, tartқан jazaliringning əksini ikki həssiləp sanga kayturimən. □

¹³ Qünki Əzüm üqün Yəhudani okyadək egildürdüm, Əfraimni ok kılıp okyaşa saldim; Mən oşul baliliringni ornidin turoşuzimən, i Zion — ular sening oşul baliliringoşa karxi jəng kılıdu, i Gretsiyə! I Zion, Mən seni palwanning qolidiki kiliqtək kiliimən.

¹⁴ Pərwərdigar ularning üstidə kərünidu; Uning oki qakməktək etilip uqıdu. Rəb Pərwərdigar kanayni qalidu; U jənubtiki dəhxətlik kara quyunlarni billə elip yürüş kılıdu. ■

¹⁵ Samawi koxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigar ular üqün mudapiə bolidu; ular saləşa taxlirini kukum kılıp, dəssəp

□ **9:11 «Əmdi seni bolsa, sanga qūxūrūlgən əhdə kəni tūpəylidin, Mən arangdiki məhboslarni susiz orəktin azadlikka qikirimən»** — bu sirlik bexarətning həm rohiy həm jismani yəhətliri boluxi kerək. İxinimizki, Əysa Məsihnin gəni bilən tūzgən «yengi əhdə» Yəhudıylarni, əllərnimu hərhil «gunah oriki»din kütquzalaydu həm kəlgüsıdimu buning səwəbidin Huda Yəhudıylarni hərhil jismani yəkiynqılıqlardinmu kütquzıdu. ■ **9:11** Mat. 26:28; Luğa 22:20; Rim. 9:3, 4; Rim. 11:25, 26, 27; 1Kor. 11:25; İbr. 9:19, 20, 21. □ **9:12 «Mustəhkəm jayoqa kaytip kelinglar, i arzu-ümidning məhbosliri!»** — «arzu-ümidning məhbosliri» bəlkim bu tolimu kışkartıloşan gəp boluxi mumkin, mənisi: ««Hudaning qaldisi» Hudaning nuroşun wədiliri aldida ümidwar boluxi kerək idi. Ləkin ularning uningəşa ixənməsliki, xundakla ümidsizlinixi tūpəylidin gunahning məhbosliri bolup qəloşan. Ularning birdinbir «mustəhkəm jay»i Hudaning Əzi, əlwəttə. ■ **9:14** Nah. 2:6

qəyləydu; ular iqiwelip, xarab kəypini sürgənlərdək kiyqas-sürən kətüridu; ular *qanoqa* miləngən qurbangahning bürjəkliridək, *qanoqa* tolduruloğan qaqilardək bolidu. □

¹⁶ Xu küni Pərwərdigar boləğan ularning Hudasi ularni Əzüm baqqan padam boləğan həlkim dəp bilip kütquzidu; qünki ular taj gəhərliridək Uning zemini üstidə kətürüldü.

¹⁷ Xunqə zordur Uning mehribanliqi, xunqə qaltistur Uning güzəlliki! Ziraətlər yigitlərni, yengi xarab qizlarni yaxnitidu! □

10

Ahirqi zamanlardiki wəqələr — dawami

¹ Pərwərdigardin «keyinki yamoqur» pəslidə yamoqurni tələp qilinglar; Pərwərdigar qaqmaqlarni qakturup, ularoqa mol

□ **9:15 «... ular (qanoqa) miləngən qurbangahning bürjəkliridək, qanoqa tolduruloğan qaqilardək bolidu»** — bu ohxitix Israilning jənggə bolidioğan zoq-kəypining xarab iqqən adəmninɡidək bolidioğanliqini yaki duxmənlərdin təkülğən qanning kəplükini bildüridu. Qurbangah üstidiki qurbanliqlarning qanlirini elixqa birməqqə qaqilarni təyyarlaş kerək idi, ular əlwəttə qan bilən liq toldurulatti wə qurbangahning burjəkliri qanoqa milinip ketətti. Toluk bu bexarət həlkim (1) Israilning Gretsiyə zalimiri üstidin (miladiyədin ilgiri 3- wə 2-əsirdə) boləğan əjayib oqilibilirini wə (2) ahirqi zamandiki dəjjalning qoxunliri bilən bolidioğan uruxlarni kərsitidu. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng. □ **9:17 «Xunqə zordur Uning mehribanliqi, xunqə qaltistur Uning güzəlliki!»** — yaki, «Nemidegən əziz! Nemidegən güzəl!».

yamoqurlarni, xuningdək hər birigə etizda ot-qöplərni beridu. □

² Qünki «öy butliri» bimənə gəplərni eytkan, palqılar yaloqan «alamət»lərnı kərgən, tuturuksız qüxlərni səzligən; ular kuruq təsəlli beridu. Xunga həlkə koy padisidək tenəp kətti; ular padiqisi bolmioqəqqa, azar yeməktə. □ ■

³ Mening oəzipim padiqilaroqa kəzoqaldi; Mən muxu «tekə» *yetəkqilərni* jazalaymən; qünki samawi koxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar Öz padisidin, yəni Yəhuda jəmətidin həwər elixka kəldi; U jəngdə ularni Özining həywətlik etidək kəlidu.

⁴ Uningdin *yəni Yəhudadin* «Burjək Texi», uningdin «Kozuk», uningdin «Jəng Okyasi», uningdin «Həmmigə həkümranlıq Kiloquqi»

□ **10:1 «Pərwərdigardin «keyinki yamoqur» pəslidə yamoqurnı tələp kilinglar»** — bu dua yukiriki bexarət bilən baqlinixlik; ziraətlər wə üzümlərgə yamoqur kerək, əlwəttə. «Keyinki yamoqur» bolsa Pələstində 3- yaki 4-ayda yaoqıdu, ətiyazlıq ziraətlərni pixurux həkəlik rəlini oynaydu. Bu yamoqurlar bolmisa həq həsul bolmaydu. □ **10:2 «öy butliri»** — (ibraniy tilida «tərafim») pal bilən «yol kərsitidioqan» birhil butlar idi. ■ **10:2** Top. 5:6

qikidu. □

⁵ Xuning bilən ular jəngdə, *düxmənlərni* koqilardiki patkakni dəssigəndək qəyləydiqan palwanlardək bolidu; ular jəng qilidu, qünki Pərwərdigar ular bilən billidur; ular atliq əskərlərnimu yərgə qaritip qoyidu.

⁶ Mən Yəhuda jəmətini küqəytimən, Yüsüpning jəmətini kutkuzimən; Mən ularni qaytidin olturaklixixqa kayturimən; qünki Mən ularqa rəhim-xəpkətne kərsitimən. Ular Mən heqqaqan taxliwətmigəndək bolidu; qünki Mən ularning Hudasi Pərwərdigarmən; Mən ularqa jawab berimən.

⁷ Əfraindikilər palwandək bolidu, kəngülliri xarab kəypini sürgənlərdək huxallinidu; ularning baliliri buni kərup huxallinidu; ularning kəngli Pərwərdigardin xadlinidu.

⁸ Mən üxkirtip, ularni yiqimən; qünki Mən ularni bədəl tələp hərlükkə qikirimən; ular ilgiri kəpiyip kətkəndək kəpiyidu.

⁹ Mən ularni əllər arisida uruktək qaqimən;

□ **10:4 «Uningdin, yəni Yəhudadin «burjək texi», uningdin «közük»...»** — «yəni Yəhudadin» degən sözlərnə tərijimə yolida qoxup kirgüzduq. İbraniy tilida pəkət «uningdin» deyilidu. 9-ayəttə «Yəhuda jəməti» kəzdə tutulqan boləqaqqa, 10-ayətni xundaq tərijimə kilduq. Məsih «Yəhudadin» qikidu, əlwəttə. Baxqa birhil tərijimisi «yəni Hudadin». **«uningdin ... «burjək texi», .. «közük», .. «jəng okyasi», .. «həmmigə həkümranlik kילוquqi» qikidu»** — bu tət namning həmmisi «Məsih-Qutkuzoquqi»ning unwanliri bolidu. Barliq pəyqəmbərlərnə bexarətliri boyiqə «Məsih» qoqum Yəhudaning əwladi boluxi kerək idi. «Qoxumqə səz»imiznimu kəring. «Uningdin» degənni bəzi alimlar «Hudadin» degən mənədə, dəp qaraydu.

andin ular Meni yiraq joylarda əsləydu; xuning bilən ular baliliri bilən həyat kəlip, qayıtip kelidu. □

¹⁰ Mən ularni qayıtidin Misir zeminidin elip kelimən, Asuriyədinmu qikirip yiqimən; ularni Gilead və Liwan zeminioğa elip kirgüzimən; yərzemin ularni patkuzalmay qalidu.

¹¹ Xundak qilip, U jəbir-japa dengizidin ətüp, dengizdiki dolqunlarni uridu; Nil dəryasının təgliri qurup ketidu; Asuriyəning məqrurluqi və pəhri pəs kilinidu, Misirdiki xahənə həsimu yökilidu. □

¹² Mən ularni Pərwərdigar arkilik küqəytimən; ular Uning namida mangidu, dəydu Pərwərdigar.

11

Hudaning padisi yahxi padiqisini, yəni Pərwərdigarning Əzini rət qilidu; ular zulmətkə qalidu

---

□ **10:9 «Mən ularni əllər arisida uruqtək qaqimən; ...»** — yaki «Mən ularni əllər arisida uruqtək qaqidioğan bol-sam,...». □ **10:11 «U jəbir-japa dengizidin ətüp, dengizdiki dolqunlarni uridu»** — «U» — Hudani kərsitidu, əlwəttə.

¹ I Liwan, ot sening kedir dərəhliringni yəp ketixi üqün, dərwarziliringni aq! □

² Waysanglar, i qarışaylar, qünki kedir yikildi, esil dərəhlər wəyran qilindi; waysanglar, i Baxandiki dub dərəhliri, qünki baraxsan orman yikildi!

³ Padiqilarning waysioqan awazini angla! Qünki ularning xəripi *boloqan qimən-yaylak* wəyran qilindi; arslanlarning həkiringən awazini angla! Qünki Iordan deryasining pəhri boloqan *bük-baraxsanliki* wəyran qilindi.

⁴ Pərwərdigar Hudayim mundak dəydu: — Boquzlaxka bekitilgən padini bakkin!

⁵ Ularni setiwaloqanlar ularni boquzliwətkəndə heq gunahkar dəp qaralmaydu; ularni setiwətkənlər: «Pərwərdigarəqa xükri! Qünki beyip kəttim!» — dəydu; ularning öz padiqiliri ularəqa iqini heq aqritmaydu.

⁶ Qünki Mən zeminda turuwatqanlarəqa yənə iqimni heq aqritmaymən, dəydu Pərwərdigar; — wə mana, Mən adəmlərni, hər birini öz yekininin qolioqa wə öz padixahining qolioqa tapxurimən; mana, bular zeminni harab qilidu, Mən ularni bularning qolidin heq

---

□ **11:1 «I Liwan, ot sening kedir dərəhliringni yəp ketixi üqün, dərwarziliringni aq! »** — bu 1-3-ayət bəlkim bir ohxitix; Yəhudaning yetəkqiliri Hudaning həlki wə Huda bərgən zeminni öz mənəpəiti üqün ixlətkən, hazır bu mənəpəttin ayrilidu. 1-ayət yengidin quruloqan ibadəthanining yənə wəyran qilinixini kərsitixi mumkin. U Liwandiki kəpligən kedir dərəhlirini wə baxka esil dərəhlərni ixlitip selinoqan (Təwrat, «Əzra», 3:7-ayət). «Koxumqə səz»imizdə biz bu babni təpsiliy xərhləymiz.

qutquzmaymən. □

⁷ Xunga mən «boʻquzlaxka bekitilgən pada»ni bekipturdim, bolupmu padining arisidiki miskin mōminlarni baqtim. Mən özümgə ikki tayakni aldim; birinçisini «xapaət», ikkinçisini «rixta» dəp atidim; xuning bilən mən padini baqtim. □

⁸ Xuningdək Mən bir ay iqidə üq padiqini həlak qildim; Mening jenim bu *həlkətin* bizar boldi wə

□ **11:6 «Mən... hər birini öz yeqinining qolioqa wə öz padixahining qolioqa tapxurimən»** — «öz padixahı» alahidə ibarə bolup, bəlkim Huda xu padixahni tallimioanliqini, bəlkı Yəhudadakilər əzliri talliwaloanliqini kərsitidu. Zəkəriyaning dəwrıdə Yəhudaning heq padixahı yok idi (Yəhuda Pars imperiyəsi astida boləqan). □ **11:7 «Xunga mən «boʻquzlaxka bekitilgən pada»ni bekipturdim, bolupmu padining arisidiki miskin mōminlarni baqtim»** — «pada» Israil həlkini kərsitidu. Padining «arisidiki miskin mōminlər», Hudaqə sadıq «qaldı»lar idi (11-ayətni kərüng). Zəkəriya padiqilik wəzipisini **ularni dəp** zimmisigə alidu. Lekin Hudaning jazasi padining kəp qışmining bexioqa qūxūx aldida turidu (5-ayət); Hudaning nəziri bəribir «pada arisidiki «miskın mōminlər»» («qaldılar») üstidə bolidu. Ular padining arisidiki az bir qışmidur. **«Mən özümgə ikki tayakni aldim; birinçisini «xapaət», ikkinçisini «rixta» dəp atidim; xuning bilən mən padini baqtim...»** — Zəkəriya bəlkim məzkur ixni, xundaqla 8-14-ayəttiki baxqa bəzi ixlarni qūxidə yaki alamət kərünūxtə kərgən boluxi mumkin; bu ixlarning məlum bir qışmini u həlkə aldida «rol elip» kərsətkən bolsa kərək. «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng.

ularning jeni Meni oq kordi. □

⁹ Mən: «Mən silərni bakmaymən; ələy dəp qaloqanliri əlöp kətsun; həlak bolay dəp qaloqanliri həlak bolsun; tirik qaloqanlarning həmmisi bir-birining gəxini yesun» — dedim. □

¹⁰ Mən «xapaət» degən tayıqimni elip sunduriwəttim, xuningdək Mening barlıq əllər bilən boləqan əhdəmni sunduruwəttim.

¹¹ Əhdə xu küni bikar kiliwetildi; xunga pada arisidiki manga dikqət kıləqan miskin məminlər buning Pərwərdigarning səzi ikənlikini bilip yətti. □

¹² Wə mən ularəqə: «Muwapıq kərsənglar, mening ix həkqimni beringlar; bolmisa boldi

□ **11:8 «Xuningdək Mən bir ay iqidə üq padiqini həlak kıldim...»** — «üq padiqi» toqruluk bizningqə ikki imkaniyət bar. (1) «üq padiqi» məlum adəmlərni əməs, bəlki Huda Israil üqün bekitkən üq hil padiqini, yəni «pəyoqəmbər», «kahın» wə «padixah»ni bildüridu. Miladiyədin keyinki 70-yili Rim imperiyəsinin Yerusalemləni wəyran kılıxi bilən, Israilda bu üq hil «padiqi» kəlmidi. (2) miladiyədin keyinki 70-yili Rim imperiyəsi Yerusalemləni muhasirigə aləqanda, Israilning bir-birigə oq boləqan üq yetəkqisi (Yuhanna, Simon wə Əliezər) bar idi. Ularning bir-biri bilən soquxuxliri tüpəylidin Yerusalemləni ahir berip ixəqal kılinoqan, bu üq «padiqi» xu həman «padiqiliktin» qaloqan. Biz 2-imkaniyətkə mayilmiz. «Qoxumqə səz»imizdə biz yənə buning üstidə muzakiriliximiz. □ **11:9 «Həlak bolay dəp qaloqanliri həlak bolsun; tirik qaloqanlarning həmmisi bir-birining gəxini yesun» — dedim»** — dər wəqə, Rim imperiyəsi Yerusalemləni muhasirigə aləqanda kəp adəm aqarqılıqtin baxqılarnı oltürüp gəxini yegən. □ **11:11 «... miskin məminlər buning Pərwərdigarning səzi ikənlikini bilip yətti»** — bu «miskinlarning bilip yetixi»ning əzimu bəlkin «alamət kərünux»ning bir qışmidur. Demək, həmmisi pəyoqəmbərnin dəwridin keyin yüz beridu.

kilinglar» — dedim. Xunga ular mening ix həkqimgə ottuz kümüx tənggini tarazioğa saldi.■

13 Wə Pərwərdigar manga: «Mana bu ular Manga bekitkən kaltis baħa! Uni sapalqin- ing aldioğa taxlap bər!» dedi. Xuning bilən mən ottuz kümüx tənggini elip bularni Pərwərdigarning öyidə, sapalqining aldioğa qəriwəttim. □ ■

14 Andin mən Yəhuda bilən Israilning qerindaxlıqini üzüx üqün, ikkinqi tayıqimni, yəni «rixte»ni sunduruwəttim.

15 Andin Pərwərdigar manga mundak dedi: «Sən əmdi yənə ərziməs padıqining qorallirini al. □

16 Qünki mana, Mən zeminda bir padıqini orni- din turoquzimənki, u həlak bolay degənlərdin həwər almaydu, tenəp kətkənlərnı izdiməydu, yarılanoqanlarnı saqaytmaydu, saqlamlarnımu bakmaydu; u bəlki səmrigənlərnıng gəxini yəydu, hətta tuyaklırını yirip yəydu.

17 Padini taxliwətkən ərziməs padıqining həlioğa way! Kiliq uning biliki wə ong kəzigə qüxidu; uning biliki pütünləy yigiləydu, uning ong kəzi

---

■ 11:12 Mat. 26:15; 27:9 □ 11:13 «Pərwərdigar manga: «Mana bu ular Manga bekitkən kaltis baħa! Uni sapalqin- ing aldioğa taxlap bər!» dedi» — «kaltis baħa!» — kinayilik, həjwiy gəp, əlwəttə. ■ 11:13 Mat. 27:3-10 □ 11:15 «Pərwərdigar manga mundak dedi: «Sən əmdi yənə ərziməs padıqining qorallirini al... » — yahxi padıqining qoralliri boləan ikki tayaqni sunduruwətkəndin keyin, «ərziməs padıqining qorallirini al» dəp buyruləan.

pütünləy qarangoqulixip ketidu. □ ■

12

Yerusalemning ahirki qetim muhasirigə qüxüxi — Israillar özi öltürgən Qutkuzoquqisini kəridu

¹ Pərwərdigarning Israil toqruluk səzidin yükləngən bexarət: —

Asmanlarni yayoquqi, yərning ulini saloquqi, adəmning rohini uning iqidə Yasioquqi Pərwərdigar mundak dəydu: —

² Mana, Mən Yerusalemni ətrapidiki barlıq əllərgə kixilərnə dəkkə-dükkigə salidioqan apqur

□ **11:17 «Padini taxliwətkən ərziməs padiqining həlioqa way! Qiliq uning biliki wə ong kəzigə qüxidu; uning biliki pütünləy yigiləydu, uning ong kəzi pütünləy qarangoqulixip ketidu»** — bu sirlük babning həwirini yioinqaklısək: (1) Israil özining mənəpətpərəs «padiqiliri» tərpidin kəp azab tartqan. (2) birək bu ixlarda ularning öz məs'uliyiti bar. Huda muxu padiqiliri arkilik ularni jazalioqan həm jazalaydu. Israil həlki yahxi padiqini, yəni Hudaning Özini kəmsitidu. Ular uni «30 kümüx tənggə»ning bahasida kəridu. (3) bu pul ibadəthanida taxliwetilidu; (4) ular həkikiy padiqining beqixini rət qilidu, xunga Huda ularni nəhayiti rəzil bir padiqining qolioqa tapxuridu; (5) Huda muxu rəzil padiqini wə barlıq mənəpətpərəs padiqilarnimu qattik jazalaydu. Oqurmənlərgə ayanki, «Əzüm yahxi Padiqidurmən» degən Əysa Məsih Yəhudaning 30 kümüx tənggə üqün satkunluk qilixi bilən öltürölgən; keyin Yəhudiy həlki rəzil mənəpətpərəs yetəkqilərnəng kasapitidin yənə bir qetim (Rim imperiyəsi tərpidin) dunyanəng qət-qətlirigiqə tarkitiwetilgən. Bu iqlar üstidə «qoxumqə səkz»imizdə tohtilimiz. ■ **11:17** Yər. 23:1; Əz. 34:2; Yh. 10:12

kilimən; Yerusalemoğa qüxidioğan muhasirə Yəhudaöqumu qüxidu.

³ Xu küni əməlgə axuruliduki, Mən Yerusalemmni barlıq əllərgə eoqir yük boləğan tax kilimən; kim uni əzigə yüklişə yarılanmay qalmaydu; yər yüzidiki barlıq əllər uningəğa jəng qilixqa yioqilidu.

⁴ Xu küni Mən həmmə atlarni sarasimigə selip, atlıqlarni sarang qilip urimən; biraq Yəhuda jəmətini kəzümdə tutimən; əllərdiki hər bir atni bolsa korluk bilən uruwetimən.

⁵ Xuning bilən Yəhudaning yobaxqiliri kənglidə: «Yerusalemda turuwatqanlar samawi qoxunlarning Sərdari boləğan Pərwərdigar, ularning Hudasi arkilik manga küq bolidu» dəydu.

⁶ Xu küni Mən Yəhudaning yobaxqilirini otunlar arisidiki otdandək, ənqilər arisidiki məx'əldək kilimən; ular ətrapidiki barlıq əllərnə, yəni ong wə sol tərripidikilərnə yəwetidu; Yerusalemdikilər yənə öz jayida, yəni Yerusalem xəhəridə turidioğan bolidu. □

⁷ Pərwərdigar awwal Yəhudaning qedirlirini qutkuzidu; səwəbi — Dawut jəmətining xan-xəripi həm Yerusalemda turuwatqanlarning xan-xəripi Yəhudaningkidin uluoqlanmasliqi üqündur.

⁸ Xu küni Pərwərdigar Yerusalemda turuwatqanlarni qooqdaydu; ularning arisidiki ələngxip qaloqlanlarmu xu küni Dawuttək

□ **12:6 «Mən Yəhudaning yobaxqilirini... ənqilər arisidiki məx'əldək kilimən»** — «ənqilər» — buoqday yaki arpa baqlamliri.

palwan bolidu; Dawut jəməti bolsa Hudadək, yəni ularning aldidiki Pərwərdigarning Pərixtisidək küqlük bolidu.

⁹ Xu küni əməlgə axuruliduki, Yerusalemoğa jəng qilixqa kəlgən barliq əlləni həlak qilixqa kiriximən.

¹⁰ Wə Mən Dawut jəməti wə Yerusalemda turuwatqanlar üstigə xapaət yətküzgüqi wə xapaət tiligüqi Rohni quyimən; xuning bilən ular əzliri sanjip əltürgən Manga yənə qaraydu; birsining tunji oqli üqün matəm tutup yioqa-zar kətürgəndək ular Uning üqün yioqa-zar kətüridu; yəkkə-yeganə oqlidin juda boluquqining dərd-ələm tartqinidək ular uning üqün dərd-ələm tartidu. □ ■

¹¹ Xu küni Yerusalemda oqayət zor yioqa-zar kətürülidu, u Məgiddo jiləsisidiki «Hadad-Rimmon»da kətürülgən yioqa-zardək bolidu.

□ **12:10** «ular əzliri sanjip əltürgən Manga yənə qaraydu» — yaki «ular əzliri sanjip əltürgən Manga təlmürüp qaraydu». «birsining tunji oqli üqün matəm tutup yioqa-zar kətürgəndək ular Uning üqün yioqa-zar kətüridu; yəkkə-yeganə oqlidin juda boluquqining dərd-ələm tartqinidək ular uning üqün dərd-ələm tartidu» — demisəkmü bu bexarət Israilning öz Qutkuzoquqi-Hudasini sanjiydioqanliqini yaki sanjip əltüridioqanliqini kərsitidu, pütүн həlk ahirkı zamanda Hudaning Rohı arkilik buni bilip yetip, qattik matəm tutidu. Huda xu qaoida ularni qutkuzidu, ularning gunahini yuyux yolini aqidu (13-bab). «Koxumqə səz»imizdə bu toqruluk yənə tohtilimiz. ■ **12:10** Əz. 39:29; Yo. 2:12, 13; Yh. 19:36-37; Wəh. 1:7

□ ■

¹² Zemin yioqa-zar kətüridu; hər bir ailə ayrim həlda yioqa-zar kətüridu. Dawut jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda, Natan jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda;

¹³ Lawiy jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda; Ximəy jəməti ayrim həlda, ularning ayalliri ayrim həlda;

¹⁴ barlıq tirik qalqan ailələr, yəni hər bir ailə ayrim-ayrim həlda wə ularning ayalliri ayrim həlda yioqa-zar kətüridu.

13

¹ Xu küni Dawut jəməti həm Yerusalemda turuwatqanlar üçün gunahni wə paskinilikni yuyidioqan bir bulaq eqilidu.■

² Xu küni xundak boliduki, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari bolqan Pərwərdigar, — Mən məbudlarning namlirini zemindin yokitimənki, ular yənə heq əslənməydu; wə

□ **12:11** «... zor yioqa-zar... Məgiddo jilqisidiki «Hadad-Rimmon»da kətürülgən yioqa-zardək bolidu» — «Hadad-Rimmon» bəlkim «Megiddo yilqisidiki bir jay boluxi mumkin. Xu yərdə kətürülgən yioqa-zar (matəm tutuxi)» bəlkim ilgiriki intayin ihlasmən padixah Yosiyaning pajiəlik əlümi tüpəylidin bolqan («2Pad.» 9-bab, «2Tar.» 35:20-27). ■ **12:11** 2Pad. 23:29; 2Tar. 35:22, 24 ■ **13:1** Law. 16; 23:26-32; Zək.12:10-14; Rim. 11:26

Mən pəyoğəmbərlərnı wə paskına rohñımu zemındın qıqırıp yətkiwetımən. □

³ Xundaq əməlgə axurulıduki, birəylən yənıla pəyoğəmbərqılık kılip bexarət berəy desə, unıng özını tuoqan ata-anısı unıngoqa: «Sən həyat qalmaysən; qünki Pərwərdıgarning namıda yaloqan gəp kıliwatisən» dəydu; andın özını tuoqan ata-anısı unı bexarət berıwatqınıdıla sanjıp öltürıdu. □ ■

⁴ Xu küni xundaq bolıduki, pəyoğəmbərlərnıng hərбірı əzlırı bexarət berıwatqanda kərgən kərünüxtın hıjıl bolıdu; ular həkñı aldax üqün ikkıncı qupurluq qapannı kıyməydu; □

⁵ U: «Mən pəyoğəmbər əməs, mən pəkət terıqımən; qünki yaxlıkımdın tartıp tupraq bılən tırıqılık kıliwatımən» — dəydu. □

⁶ Əmdi bırsı unıngdın: «Həy, əmdi senıng

□ **13:2 «Mən pəyoğəmbərlərnı wə paskına rohñımu zemındın qıqırıp yətkiwetımən»** — bu pəyoğəmbərlər sahta pəyoğəmbərlər, əlwəttə. Əməlıyəttə bolsa Məsih-Kutkuzoqudı dunyaqa qayıtıp kəlgəndın keyın pəyoğəmbərlərnıng həq həjıtı yox bolıdu. □

□ **13:3 «unıng özını tuoqan ata-anısı unıngoqa: «Sən həyat qalmaysən; qünki Pərwərdıgarning namıda yaloqan gəp kıliwatisən» dəydu; andın özını tuoqan ata-anısı unı bexarət berıwatqınıdıla sanjıp öltürıdu»** — Musa pəyoğəmbərgə qüxürülgən qanun boyıqə sahta pəyoğəmbərlərnı öltürüx kərək. Muxu adəmning ata-anısı Hudadın xunqə əyminıduki, öz oqlını nəq məydanda öltürıdu.

■ **13:3** Qan. 13:6-11, 18:20 □ **13:4 «ular həkñı aldax üqün ikkıncı qupurluq qapannı kıyməydu»** — İlyas, Elıxa wə Yəhya pəyoğəmbərlər muxundaqıntayın addıy kıyım kıyğən.

□ **13:5 «qünki yaxlıkımdın tartıp tupraq bılən tırıqılık kıliwatımən»** — baxqa bırhıl tərjımısı: «qünki yaxlıkımdın tartıp mən adəmning mədıkarı bolup kəldım».

məydəngdiki bu zəhmətlər nemə?» — desə, u: «Dostlirimning öyidə yarilinip qaldim» — dəp jawab beridu. □

Həqiqiy padiqining azab-oqubətliri wə nətijiliri toqıruluk yənə bir bexarət

⁷ Oyoqan, i kiliq, Mening padiqimoqa, yəni Mening xerikim boləqan adəmgə qarxi qik, — dəydu samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Pərwərdigar; — Padiqini uruwət, qoylar patiparak bolup tarkitiwetilidu; Mən qolumni kiiqik peillarning üstigə qüxürüp turoquzimən. □ ■

⁸ Zeminda xundak əməlgə axuruliduki, — dəydu Pərwərdigar, — üqtin ikki kismi kirilip ölidu; birak üqtin bir kismi uningda tirik qalidu.

⁹ Andin Mən üqinqi kismini otka kirqüzimən, ularni kümüx tawliqandək tawlaymən, altun sinalqandək ularni sinaymən; ular Mening

□ **13:6 «Əmdi birsi uningdin: «Həy, əmdi sening məydəngdiki bu zəhmətlər nemə?» — desə, u: «Dostlirimning öyidə yarilinip qaldim» — dəp jawab beridu»** — «məydəngdiki zəhmətlər» ibraniy tili boyiqə səzmusəz alsaq «ikki qolung otturisidiki zəhmətlər» bolidu. «Butpərəs pəyoqəmbərlər» jin-xəytanlarning diqqitini tartix üqün patpat öz tenini kesiwalatti wə ahirki zamandimu xundak kilixi mumkin («1Pad.», 18:28-ayəttə misal kərülidu). Xuning bilən həlk muxundak zəhmətlərdin gumanlinidu, sahta pəyoqəmbər zəhmətliridin hijil bolup roxən bir yaloqan bağanini kərsitidu.

□ **13:7 «Mən qolumni kiiqik peillarning üstigə qüxürüp turoquzimən»** — baxqa birhil tərjimisi: «Mən qolumni kiiqik peillar üstigimu qarxi qüxürimən». Birak bizning tərjimimiz 8-ayətkə maslixidu; omumiy mənisi Huda Əzigə təwə kiiqik peilliklarni qooqdaydu. ■ **13:7** Qan. 37:42; Yəx. 26:20; Mat. 26:31; Mar. 14:27; Luqa 22:35-38; Yh. 18:8

namimni qakirip nida kilidu wə Mən ularoşa jawab berimən; Mən: «Bu Mening həlkim» dəymən; ular: «Pərwərdigar mening Hudayim» — dəydu.■

14

Pərwərdigarning küni, Pərwərdigarning padixahlığı

¹ Mana, Pərwərdigaroşa has kün kelidu; *u küni* arangdin mal-mülküng bulang-talang kılınip bəlxüwəlinidu. ■

² Mən barlıq əllərnı Yerusalemoşa jəng kılıxka yioqimən; xəhər ixoqal kılınidu, öylər bulang-talang kılınip, kızı-ayallar ayaq-asti kılınidu; xəhərning yerimi əsirgə qüxüp sürgün kılınidu; tirik qaloğan həlk xəhərdin elip ketilməydu.■

³ Andin Pərwərdigar qıqıp xu əllər bilən uruxidu; U Uning jəng qıloğan künidikidək uruxidu.

□ ■

⁴ Uning putliri xu küni Yerusalemining xərkiy tərıpining əng aldi bolğan Zəytun teoqida turidu; xuning bilən Zəytun teoqi otturidin xərək

---

■ **13:9** Zəb. 50:3-5, 15; 91:15; 144:15; Mal. 3:1-4; Yh. 20:28; 1Pet. 1:6. ■ **14:1** Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 2:12-22; 13:6-13; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Ros. 2:20; Wəh. 6:12-13. ■ **14:2** Yəx. 13:16

□ **14:3** «... **Pərwərdigar qıqıp xu əllər bilən uruxidu; U Uning jəng qıloğan künidikidək uruxidu**» — «jəng qıloğan künidikidək» bəlkim Pərwərdigar İsrailni Misirdin qutkuzoğan künini («Mis.» 14-15-bab) yaki Yəxua pəyoqəmbərnıng dəwrıdə unıng Amoriylar bilən qıloğan jəngını kərsıtidu («Yəxua» 10-bab).

■ **14:3** Yəx. 42:13

wə oʻqərb tərəpkə yerilidu; zor yoʻqan bir jiloʻa pəyda bolidu; taʻoʻning yerimi ximal tərəpkə, yerimi jənub tərəpkə yetkilidu. □ ■

⁵ Wə silər Mening taʻoʻlirimning dəl muxu jiloʻisi bilən kaqisilər; qünki taʻoʻlarning jiloʻisi Azəlgiqə baridu; silər Yəhuda padixahī Uzziyaning künliridə boləqan yər təwrəxtə kaqkininglardək kaqisilər. Andin Pərwərdigar Hudayim kelidu; həmdə Sən bilən barlik «mukəddəs boləquqilar»mu kelidu! □ ■

⁶ Xu küni xundak boliduki, nur tohtap kalidu;

□ **14:4 «Uning putliri xu küni Yerusalemning xərkiy tərpining əng aldi boləqan Zəytun teʻoʻjida turidu»** — oqurmənlər Injildin xuni biliduki, Əysa Məsih dunyadin ayrilip kətkəndə u dəl muxu taʻoʻdin kətürülgən, wə xu qaoʻqda pərixtilər rosullirioʻa: «Əysa asmanoʻa qikip kətti. Biraq u kəndak kətürülgən bolsa, kəlgüsida yənə dəl silər kərgən peti kaytip kelidu» — dedi. **«xuning bilən Zəytun teʻoʻji otturidin xərk wə oʻqərb tərəpkə yerilidu; zor yoʻqan bir jiloʻa pəyda bolidu; taʻoʻning yerimi ximal tərəpkə, yerimi jənub tərəpkə yetkilidu»** — geologlar Zəytun teʻoʻjining otturisdiki xərktin-oʻqərbkə sozuloqan bir «yər posti üzülmisi»ni tapqan. U «Pərwərdigarning küni»də yerilixni kütməktə. ■ **14:4** Dan. 7:13; Əz.11:23; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luqa 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7. □ **14:5 «silər Mening taʻoʻlirimning dəl muxu jiloʻisi bilən kaqisilər; qünki taʻoʻlarning jiloʻisi Azəlgiqə baridu»** — «Azəl»ning kəyərdiliki həzirqə bizgə naməlum. Həzirki əhwalda, Yerusalemdin xərkkə kəqix mumkin əməs; «Kidron jiloʻisi», xundakla intayin tik boləqan Zəytun teʻoʻjining əzi muxundak «kəqix yoli»ni tosuwalidu. **«Andin Pərwərdigar Hudayim kelidu; həmdə Sən bilən barlik «mukəddəs boləquqilar»mu kelidu!»** — «mukəddəs boləquqilar» barlik kerub-pərixtilər wə bəlkim əlümdin tirilgən Hudaning mukəddəs bəndilirini kərsitidu («1Tes.» 4:13-17ni kərüng). ■ **14:5** Am. 1:1

parlak yultuzlarmu qarangʻolulixip ketidu;

⁷ Birak u Pərwərdigar oʻra məlum bol oʻan alahidə bir kün, ya keqə ya kündüz bolmaydu; xundak əməlgə axuruliduki, kəq kirgəndə, aləm yorutulidu. □ ■

⁸ Xu küni xundak boliduki, hayatlik suliri Yerusalemdin ekip qikidu; ularning yerimi xərkiy dengizoʻa, yerimi oʻərbiy dengizoʻa qarap akidu; yazda wə kixta xundak bolidu. □ ■

⁹ Pərwərdigar pütkül yər yüzi üstidə padixah bolidu; xu küni pəkət bir «Pərwərdigar» bolidu, yər yuzidə birdinbir Uningla nami bolidu. □

¹⁰ Gebadin Yerusalemning jənubidiki Rimmon oʻiqə bol oʻan pütün zemin «Arabah»dək tüzlanglikkə aylandurulidu; Yerusalem bolsa «Binyamin dər wazisi»din «Birinqi dər waza» oʻiqə wə yənə «Burjək dər wazisi» oʻiqə, «Hananiyəlning munari»din

□ **14:7 «birak u Pərwərdigar oʻra məlum bol oʻan alahidə bir kün, ya keqə ya kündüz bolmaydu; xundak əməlgə axuruliduki, kəq kirgəndə, aləm yorutulidu»** — bəzi alimlar bu nur Məsihning ming yillik həkümranlikining ahirioʻiqə yetidu, dəp qaraydu. Demək, xu künlərdə keqidə kündüzgə ohxax yorukluk bolidu. Huda oʻa nisbətən bu «ming yil» pəkət «bir kün»dək bolidu («2Pet.», 3:8, «Wəh.» 20-babni kərüng). Biz bu pikirgə qoxulimiz. «Qoxumqə səz»də uning üstidimu tohtilimiz. ■ **14:7** Wəh. 21:25 □ **14:8 «ularning , yəni sularning** yerimi xərkiy dengizoʻa, yerimi oʻərbiy dengizoʻa qarap akidu...» — «xərkiy dengiz» yəni «Əlük dengiz», «oʻərbiy dengiz» yəni «Ottura Dengiz». ■ **14:8** Əz. 47:1-12; Yo. 3:18; Wəh. 22:1 □ **14:9 «Pərwərdigar pütkül yər yüzi üstidə padixah bolidu; xu küni pəkət bir «Pərwərdigar» bolidu...»** — demək, nə Israillar nə əllər heqkandak butni (burunkidək halioʻanqə) «Pərwərdigar» dəwalmaydu.

padixahning xarab kəlqəklirigiqə yukiri kətürülidu, lekin xəhər yənila öz jayida xu peti turidu; □

¹¹ Adəmlər yənə uningda turidu. «Həlak pərmani» yənə heq qüxürülməydu; Yerusalemlə hatirjəmliktə turidu. □

¹² Wə Pərwərdigar Yerusalemlə jəng kiləjan barliq əllərnə uruxkə ixlətkən waba xundəq boliduki, ular ərə bolsila gəxliri qirip ketidu; kəzliri qanaqlirida qirip ketidu; tilliri aqzida qirip ketidu. □

¹³ Xu küni xundəq boliduki, ularning arisiqlə

□ **14:10 «Yerusalemlə bolsa «Binyamin dərwasisi»din «Birinqi dərwasə»oqiqə wə yənə «Burjək dərwasisi»oqiqə, «Hənaniyəlning munari»din padixahning xarab kəlqəklirigiqə yukiri kətürülidu»** — ««Binyamin dərwasisi»din «Birinqi dərwasə»oqiqə wə yənə «Burjək dərwasisi»oqiqə» degən arilik Yerusalemləning xərkidin qərbioqiqə barliq jaylarni wə ««Hənaniyəlning munari»din «padixahning xarab kəlqəkliri»gicə» degən arilik uning ximalidin jənubioqiqə boləjan barliq jaylarni kərsitidu. Demək, pütün xəhərnə bildüridu, pütün xəhər kətürülidu. **«lekin xəhər yənila öz jayida xu peti turidu»** — bu ayət boyiqə Yerusalemləning ətrapidiki taqlıq rayonlar (60 kilometrəqə uzunluq wə kəngliktə) tüzlənglikkə aylandurulidu. Xundəq degini bilən «xəhər yənila öz jayida xu peti turidu». □ **14:11 ««Həlak pərmani» yənə heq qüxürülməydu; Yerusalemlə hatirjəmliktə turidu»** — «həlak pərmani» — ətkəndə Huda (əqir gunah tūpəylidin) məlum bir nərsə, adəm, ailə, xəhər yaki hətta pütün bir həlk toqruluq «həlak pərmani» qüxürgən bolsa, ularning həmmisini yəkitix kerək idi. Demək, Israilda hazır «həlak pərmani» qüxürülgüdək gunahlar heq tepilməydu. □ **14:12 «kəzliri qanaqlirida qirip ketidu»** — ibraniy tilida «kəzi qanaqlirida qirip ketidu». **«tilliri aqzida qirip ketidu»** — ibraniy tilida «tili aqzida qirip ketidu».

Pərwərdigardin zor bir alaqzadilik qūxidu; ular hər biri öz yeqinining qolını tutuxidu, hər birining qoli yeqinining qolioqa qarxi kətürülidu.

14 Yəhudamu Yerusalemda jəng kılıdu; ətrapidiki barlıq əllərnin mal-mülükləri jəm kılıp yioqılıdu — san-sanaksız altun-kümüş wə kiyim-keqəklər bolıdu.

15 At, keqir, tögə, exək, xundaqla ularning bargahlırida bolıqan barlıq mal-waranlar üstigə qūxxən waba yukiriki wabaqə ohxax bolıdu.

16 Xundaq əməlgə axurılıduki, Yerusalemqə jəng kılıxqa kəlgən həmmə əllərdin barlıq tirik qaloqanlar hər yili Yerusalemqə, padixahqa, yəni samawi qoxunlarınin Sərdari bolıqan Pərwərdigarqə ibadət kılıxqa wə «kəpilər həyti»ni təbrikləxkə qıqıdu. ■

17 Xundaq bolıduki, yər yuzidiki qowm-jəmətlərdin padixahqa, yəni samawi qoxunlarınin Sərdari bolıqan Pərwərdigarqə ibadətke qıqmıqanlar bolsa, əmdi ularning üstigə yamoqur yamoqurdu.

18 Misir jəməti qıqip hazır bolmısa, ularoqımu yamoqur bolmaydu; biraq Pərwərdigar «kəpilər həyti»ni təbrikləxkə qıqmaydıqan barlıq əllər üstigə qūxurıdıqan waba ularoqımu

güxürüldü. □

¹⁹ Bu Misirning jazasi, xundakla «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qıkmaydıoğan barlıq əllərnıng jazasi bolıdu.

²⁰ Xu küni atlarınıng kongoşuraklırı üstıgə «Pərwərdıgəroşa atılıp pak-mukəddəs bolsun!» dəp yezılıdu; Pərwərdıgərnıng öyidiki barlıq qaqa-kuqılarmu kurbangah aldidiki qaqıləroşa ohxax hesablınidü;

²¹ Yerusalemdeki wə Yəhudadiki barlıq qaqa-kuqılarmu Pərwərdıgəroşa atılıp pak-mukəddəs bolıdu; kurbanlıq kıləşuqılə kelip ularni elip kurbanlıq gəxlirini pixurıdu; xu küni samawı kəşunlarınıng Sərdari boləşan Pərwərdıgərnıng öyidə «kanaanlıq-sodıgər» ikkinqi bolmaydu. □ ■

□ **14:18 «Misir jəməti qıqip hazır bolmısa, ularəşımu yamoşur bolmaydu; biraq Pərwərdıgər «kəpilər heyti»ni təbrikləxkə qıkmaydıoğan barlıq əllər üstıgə güxürıdıoğan waba ularəşımu güxürüldü»** — Misirning terikqılıkqi yamoşuroşa anqə tayanmaydu, bəlki Nil dəryasıoşa tayınıdu; xunga ularəşa əskərtılıduki, kəşumqə bir «waba» ularəşa qüxıdu. Bu kəndəş waba deyılmıdi. □ **14:21 «... Pərwərdıgəroşa atılıp pak-mukəddəs bolıdu»** — ıbranıy tilıda «Pərwərdıgəroşa karıta pak-mukəddəslik» deyılıdu. Bu səzlər bax kəşınıng bəşıoşa taqaloşan altun otuəatka nəkixləngən («Mis.» 28:36ni kəşüng). **«Pərwərdıgərnıng öyidə «kanaanlıq-sodıgər» ikkinqi bolmaydu»** — «kanaanlıq-sodıgər» ıbranıy tilıda «kanaanlıq», Pələstındiki kədimki butpərəs millətlərnı həm «sodıgər» degən ikki mənini kərsitıdu. Hudanıng mukəddəs ıbadəthanısıda həşkəndəş butpərəs (Hudanı bırıncı orunəşa koymıoğan) kixi yaki «ıbadətəni sodıoşa aylandıridıoğan» mənpəətpərəs boləşuqi tepılmaydu. ■ **14:21** Yəş. 35:8; Yo. 3:17; Wəş. 21:27; 22:15

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5